

Endise põlve pärandus.

Tartus.

Schnakenburgi trüff ja kulu.

Sind 20 kop.

A. 18 19.

Endise põlwe pärandus.

Esimene anne.

Toimetanud

M. J. Eisen.

Tartus.

Schnakenburgi trüff ja kulu.

1883,

Handwritten signature
881.

Zensuri poolest lubatud. — Tallinnas, 12. Webr. 1883.

Suu tõwajad.

Wanataat oli küll ilma loonud, aga weel ei olnud see nii täieline kui pidi olema. Nimelt puudus maailmas õige osa walgust. Päewal rändas päikene oma teed üle taewa telgi, aga kui ta õhtu looja läks, Hämarik ta warjule wiis, pikka mööda ära kustutas ja puhkama pani, kui weel Koit Hämariku käest päewa walgustajat wasta ei wõtnud, uueste põlema ei süüdanud ega jälle teele ei saatnud, kattis pilkane pimedus maad ja taewast. Ei kumanud seal kuu ega särannud tähed. Dõ hoidis kõik oma hõlma all peidus, mis temas sündis. Palju ometi õõ walitsuse ajal ei sündinud, sest pimedus sündis kõiki paigal seisma.

Seda puudust pani Wanataat warsti tähele ja katsus selle wasta abi saata. Tema andis Ilmarisele kõwa käsu kätte, et

see ööde walgustamise eest hoolt kannaks. Wanataadi käsku kuuldes sammus Ilmarine oma seppapatta, kus ta enne juba taewatelgi tagunud, wöttis hulga hõbedat ja waldas sest mehise ümmarguse kera walmis, fuldas paksu kulla korraga ära, pani tuluksesse sisse ja seadis siis taewatelgile rändama. Selle peale tagus ta tuhanded tähed, tõmmas särjesapiga üle ja wiis nad wõl-wile igaihe oma paigale.

Koguni uus elu algas nüüd. Nii pea kui wend päikene looja läks ja Hämarik tema puhkama juhatas, tõusis taewa serwal fuldne kuu, astus sinisel wõlwil edasi ja walgustas niisama heledaste ööd nagu päike päewa. Ja tähtede tuhanded särasiwad ja hiilgasiwad ta kõrwas ja saatsiwad kuud otsegu kuningat tema teekäigul, kunni ta wiimaks teine poole taewa äärde jõudis. Siis tõttasiwad tähed rahule, kuu astus telgilt maha ja Koit läkitas päikese tema asemelle maailma walgustama.

Nii säras ja hiilgas ühesugune walgus öösi kui päewa kõrgelt wõlwilt maha. Kuu ise oli niisama selge ja puhas kui päikene; üksnes sarnast soojuse jõudu ei olnud temal mitte. Päewa põletas päikene sagedaste nii kangeste, et tööd ei wõinud teha; seda arm-

lamalt ja lõbusamalt aga ööse kuivalgel. Nii puhati mõnda korda päewa ja tallitati ööse tallitusi. Kõik inimesed rõõmustasid kuu kingituse üle.

Wanapaganat pahandas aga kuu hirmu-
saste. Et see liig heledaste paistis, ei wõl-
nud ta midagi ette wõtta. Läks ta korra
saagi peale wälja, siis nähti teda kaugelt
ära ja saadeti häbiga tagasi. Tema ei
olnud eneselle siia maale jell kombel rohkem
sulasid saanud kui aga kaks meest. Enne
oliwad ööd seks liig pimedad olnud, nüüd
liig walged.

Ööd ja päewad istus wanapagan
ja pidas nõuu, mida teha, et asi paremini
õnnistaks. Ta kutsus wiimaks poisid appi,
aga ei nemadki teadnud mingisugust abi.
Kolmekesi istusiwad nad küll ühes koos,
arwasiwad ja uurisiwad, kuid järjele ei saa-
nud.

Eugu ähwardas wiimaks üena kirjaks
minna. Seitsemel päewal polnud enam
leiwa marja meeste hamma alla saanud.
Nad soigusiwad waljuste ja pigistasiwad
käega tühja kõhtu. Peamurdmist nad siiski
järele ei jätnud. Ja ennä, wiimaks tärkas
wanapaganal enesel hea nõuu meelde.

"Poisid!" hüüab wanapagan, "nüüd tean, mis me teeme. Kui näljasurmast tahame peaseda, siis ei aita paremat nõuu kui peame kuust katsuma lahti saada. Ei ole enam kuud taewas, siis oleme jälle mehed. Tähtede walgusel võime kõik oma juured ettevõtmised korda saata."

"Kas peame kuu taewast maha tooma?" küsivad poisid.

"Ei," kostab wanapagan, "see on taewatelgis liig kõwaste kinni; ei me teda kätte saa. Teist abi tuleb otsida. Kõige parem on kui kuu ära tõrwane. Olgu ta siis taewas peale, ei ta meid enam jaksu tülitada. Siis on võit meie ja tubli lõikus algab."

Poisid wanapagana nõuuga rahul. Sedamaid hakkavad mehed kuu tõrvamise wasta walmistama. Alga täna juba hilja; kuu pea oma teekonda lõpetamas ja päike tõusmas. Eootes, et asi õnnistab, unub meestel nälga täieste meelest ära. Päewa otsa teewad nad tööd, et pead aurawad otsas. Wanapagan warastab waadi täie tõrwa ja weab siis seljas poiste juurde. Need muretsjewad seitse seitsmesüllast redelit ja seuwad kõwaste ühe teise otsa kinni. Siis tuuakse weel tubli pang ja walmis-

tatakse niine koorest nuustif, mida pika warre otja pistetaks.

Nii oodetakse õhtut. Kui nüüd kuu tõuseb, kihutab wanapagan tõrwa waadi ja redeli selga ja käsib poisid pange ja nuustiku järele tuua. Siis täidetakse pang tõrwa täis, lisatakse tahma ka weel juurde ja fastetakse nuustif sisse. Baewalt pistab kuu nina metja takka wälja, kui redel kõr-
meste püsti pannakse. Wanapagan annab ühele poisile tõrwa pange kätte, käsib ruttu redelit mööda ülesse ronida, teist aga enesel redelit finni hoida aidata.

Wanapagan peab redelit ühelt poolt, pois teiselt poolt. Pois ei jaksa ränka redelit ometi mitte hoida, mis läbi see teisele poole wiltu wauh. Sellsamal filmapiisgul wäärduw ülesse ronija mehe jalg ja ta langeb ülewelt kõige pangega wanapoisile kaela. Wanapagan puhkub ja raputab ja hakkab tuhat tulist firuma. Dotmata fastet saades unustab ta redeli hoidmise hoopis ära ja lasseb redeli käest lahti. Wali mürin ja kärin tõuseb ja redel kukub tuhanded tükkiks puruks.

Wanapagana wiha on hirmus suur, et asi nõnda nurja läinud ja kuu tõrwanise asemel ise tõrwatud saanud. Küll pesseb

ja nühib ennast mees, küll kaabib ja kraabib, aga tõrw ega tahm ei kuule ta sõna; nad jäewad temale igaweseks mälestuseks. Eht küll katse tühja läinud, ei taha wanapagan ometi mitte järele jätta. Nälga piinab ikka hirmsamini. Sellepärast warastab ta teisel päewal jälle seitse seitsmesüllast redelit, seub hästi kõwaste kinni ja wiib metsa äärde, kus kuu kõige madalamast kätte võib saada.

Kui kuu teisel õhtul tõuseb, lööb wanapagan redeli maa sisse tugewaste püsti, hoiab ise alt otsast kinni ja saadab teise poisi tõrwapangega ülesse kuud tõrwama. Minnes annab ta kõwa käsu, et poisj hooljaste pulkadeft kinni peaks ega temale enam eilist leili ei wiiskaks. Mees ronib oma tõrwapangega nii kiireft kui jõuab ja saab wiimaks õnnega wiimse pulga peale. Praegu tuleb kuu kuninglikus toreduses metsa takka wälja. Wanapagan tõstab nüüd redeli ülesse ja kannab kärmeste kuu juurde. Ja waata õnne: redel ongi nõnda pikf, et ots kuu külge ulatab.

Ilma wiiwituseta hakkab mees tööle. Aga redeli otsas seisra ja kuud tõrwata pole nalja asi. Pealegi ei seisa kuu paigal, waid tõttab ikka edasi. Sellepärast seub

mees enese kuu külge kinni, et mahafukumist karta ei oleks, võtab nuustiku tõrwapangest välja ja katsub kuu tagumist külge mustata. Aga paks kulla kord ei taha midagi musta peale võtta. Mees nühib ja määrib, nii et higi sorinal otsa eest maha tilgub. Otsata töö ja waewa järele jääb viimaks kuul taha külge tõrva kord peale. Wanapagan waatab tööd, suu lahti, ja hüppab poole töö lõpetust nähes ühe jala pealt teise peale.

Tagumise külge tõrvamise järel nihutab mees ennast waewaga ette poole, et siingi kuu walgust kautada. Ometi ei hakka ta kohe tõrrama, waid puhkab pisut rängast tööst ja mõtleb, kuidas siin pool vähema waewaga läbi saaks. Aga mingisugust nõuu ei tule talle meelde. Ta peab siin niisama palju higistama kui taga küljes.

Süda tahab mees eest külge tõrvamist alustada, kui ätiäte Wanataat, kes ürikeseks ajaks uinuma heitnud, unest üles ärkab. Imekspannes näeb ta ilma poole pimedama olewat kui muidu, ehk küll ilm sugugi pilwes ei ole. Terasemalt ümber waadates, kust pimedus tuleb, filmab ta mehe kuu peal, kuidas see praegu nuustiku tõrvasisse kastab, et eest külge tagumise sarna-

seks muuta. All aga kargab wanapagan nagu kits hea meele pärast.

„Wõi niisugusid tempu tehakse, kui mina ei näe!“ ütleb Wanataat wihaga. „Olgu siis tegijale teenitud palk teu eest. Kuu peal ja oled ja kuu peale pead ja igaweste oma tõrwapangega jääma hirmutuseks ja ähwarduseks kõigile, kes walguist maailma käest ära püüawad riisuda! Minu walguis peab walitsema pimeduse üle ja pimedus peab tema eest kaduma. Sõdigu ka pimedus kui suure wõimuga, walguist ei jõua ta mitte ära wõita. Seda tuletagu kuu tõrwaja oma tõrwamise riistadega kuu külge kinni jäädes iga ööse kõigile meelde, kes kuud waatawad.“

Wanataadi sõnad läksiwad täide. Weel täna päew seisab mees tõrwapangega kuu peal, kes selle pärast enam nii heledaste ei paista nagu enne. Küll heidab kuu tihti mere hõlma ja katsub ennast tõrwast pesta, aga ilma asjata waew: tõrw seisab igaweste tema küljes kinni. Nii heledaste ja selgeste ta ka paistku, ei suuda ta walguis ometi kuu tema sees ära peita ega tema taga küljes tõrwast läbi tungida. Kui ta mõne korra oma tagumise külje maa poole pöörab, siis filmame kuust aga tuhmi

tombu, mis ei kuma ega sära. Kuu ei kannata ta süüsi oma pimedat nagu näidata; pea pöörab ta oma kumawa külje jälle maa poole, puistab armast hõbevalgust ülewelt maha, näitab kaswades ikka rohkem tõrwaja kaju ja tuletab meelde, et valgus pimeduse wõidab.

Koit ja Sämarik.

Wanataadil oli kolm nobedat teenrit: kaks noort, ilusat ja wiisakat neiu Widewik ja Sämarik ja sale ning file noormees Koit. Need tegiwad Wanataadi tööd ja tallitasiwad majatallitusi. Korra tuleb Widewik õhtu kabe härjaga põllult kündmast ja wiib härjad jõe le jooma. Naife on praegu looja lainud ja kumer kuu tema ajemelle taewa serwa tõusnud maad valgustama. Kuu hõbedased jooned mängiwad imeilusalt wee pinnal ja hõbepeegliis fujutab ennast ümberkaudune loodus. Widewiku südant tõminab nagu sala, nägemata wägi jõe poole. Ta astub wete

äärde ja sealt paistab talle ta fuju nii armsalt, õrnalt ja hellalt tagasi, et ta seda küllalt ei wõi waadata ega imestada. Ta unustab härjad ära, kes ammu juba jänu kustutanud, ja silmab üksi filmi oma hõbedast fuju. Kuu aga, kelle säravad jooned imelist neiu fuju wee pinnal maalivad, näeb Widewikku ja sedamaid süttib kange armastuse tuli ta südamesse loitma. Ta heidab ennast salamahiti taewast wete põhja, kus ta nüüd nii kaunile kujule suud annab. Ta kui neiu sügawas mõttes ennast wee äärde kummardab ja oma jänu jõe weega kustutab, siis puutuvad kuu huuled Widewiku oma huultegi wasta.

Widewikule jõe põhjast salasõnadega oma armastust avaldades ja tema mustadesse filmadesse waadates unustab kuu kõik oma tööd ja tallitused ära. Walgus kaub ja pilkane pimedus astub asemelle. Aga ei seda aimanud kuu ega Widewik. Nende filmad näewad üksteis armu ilu ja elu; muile on nad otsegu pimedad. Küll hüüab ööpikk waljuste lepikust: öö pikk, öö pikk, laisk tüdruk, laisk tüdruk, öö pikk, öö pikk, kiriküüt, waale waale, too piits, too piits, fäh, fäh, fäh!" aga Widewik ei kuule ega näe midagi. Halliwati mees hunt

tuleb ja murrab Widewiku teise hârja ära, kes oma pead metsa läinud ja teda nüüd keegi ei fantsenud.

Kui warane Koit hommiku magamast ülesse tõuseb, ärkab Widewik wiimaks oma armu õnnest. Hundi kurjategu nähes hakkab ta ärdaste kaebama ja kurtma. Tema ahastus tungib ülesse Wanaisa kõrwa, kes warsti maha tuleb kurjategu karistama. Hundi kohta mõistab ta kohut, et hunt sest saadik oma hõeluse pärast alati inimeste tagakiusamist peab kartma ja alati tema elu kallale kiputama. Widewikule aga ütleb ta: „Et kuu sind oma ilu imetlema meelitanud ja sulle kosja tulnud, annan ma sulle ju süü andeks. Kui ja teda niisama südamest armastad, siis ei taha ma teid teelda, waid jäädawalt kofku kihlata. Selle eest nõuan ma siiski sinult, Widewik, et ja wirgaste selle peale waatad, kas kuu õigel ajal oma teele lähed maailma walguutama ja teist forda enam pilkane pimedus maad ei kata, kus kurjadel hea teha, mida tahawad. Walitsege õõ üle ja pidage muret selle eest, et tema hõlmas õnnis rahu wiibib.“

Selle peale kutsub Wanataat Koidu ja Hâmariku enese ette ja ütleb neile: „Teie

kätte annan mina, lapsed, päewade hafatuse ja lõpetuse. Sinu mureks, ärk Hämarik, jätan ma looja minewa päikesse; wõta ta taewa serwal wasta, wii teda puhkama ja kustuta tuluke ära, et kahju ei sünni. Sinu hool, wirt Koit, olgu Hämariku käest päikest teele mineku ajal wasta wõtta, põlema süüdata ja siis maailma walgustama saata. Tallitage oma tööd auusaste ja ärge andke pimedusele iialgi wõitu! —

Kui südasüi ajal päikesse teekond taewa wõlwiil öieti pikaks wenib, jääb tema puhkamise aeg teine pool serwa õige lühikeseks. Päikest puhkama pannes jõuab Hämarik Koidule, kes temale seatud maa peal wasta tuleb, nii lähedalle, et mõlemate huuled kokku puutuvad ja üks teise kätt päikest käest ära andes hellalt pigistab. Siis hüppab nende süda otsata õnne pärast. Orna suuandmisega sammuvad mõlemad jälle tagasi.

Wanaisa silmas ei jää neiu ja peiu armastus warjule. Tema astub oma auujärje pealt maha ja ütleb: „Lapsed, mina olen teie tööde ja tallitustega täiesti rahul. Et te üht teist nii südamest armastate, lei ole mull selle wasta midagi, kui Koit Hämariku eneselle naeseks wõtab.“

Aga waata, Koit ja Hämarik ei wõta Wanataadi lahket lubamist wasta. Otsegu ühest juust wastawad mõlemad: „Sia, ära rifu meie röömu mitte. Meie oleme sellega rahul, mis me oleme; meie tahame igaweste peiuks ja mõrsjaks jääda. Ses põlwes oleme oma kõige suuremat ja ülemat õnne leidnud, mis ikka uueks ja ikka nooreks jääb. Tahad sa meie tööd ja waewa tasuda, siis on kõige parem palk, kui meile meie praegust põlwe kingid!“

„Teile sündigu, mida soovite!“ ütleb Wanataat lastele ja ruttab oma auujärjele tagasi. Koit ja Hämarik on aga praegugi õnnelik peig ja mõrsja, kes seda rohkemat röömu tunnewad, mida pikema aja pärast kokku saawad ja üksteisele kätt ja suud annawad *).

Sinnutee.

Warsti pärast maailma loomist lõi Wanataat ühe kena nei u, kelle hoole alla

*) Ütle mata kauni „Koidu ja Hämariku“ loo on omal ajal Dr. Fählmann juba üles kirjutanud. Sel seisaw jutt läheb ometi Fählmanni jutust lahku. Fählmanni jutu leiab lugija „Fählmanni kirjades.“

tema kõik taewaalused linnud andis. See nägus Wanataadi tütar Lindu juhatas kõigile rändajatele teed, kes kewade tulivad ja sügise läksiwad ja näitas igale ühele tema asumise paika kätte. Nagu ema laste eest, nii muretses tema õrn ja hell süda oma lindude eest ja aitas neid, kus iganes wõis. Otsegu õis hommikulisel päewapaistel tuhande kaste piisa sees naeratades särab, nii säras ja õitses Lindu oma emalikkuis töödes ja tallitustes.

Ei ole ime, kui pea kõikide silmad kauni tütarlapse peale hakkawad waatama ja teda armastama. Igaüks soovib hoolikat neitsit eneselle abikaasaks. Gulga kaupa käiwad peiud neitut kosimas. Toredal tõllal ja kuuel kõrwil tuleb põhjataht neitsile kosja ja toob kümned kingitused kaasa. Aga neiu põlgab põhjatahe ära, sest et põhjataht ikka ühe paiga peal pidada seisma. Hõbedasel tõllal ja kümnel kõrwil sõidab kuu neiu õue ja kannab temale kahe kümned kingitused kätte. Aga kuulgi ei ole paremat õnne. Lindu põlgab kuugi ära. Kuu muuta ennast liig sagedaste ja käia alati ühte rada; sellepärast ei kõlbada kuu temale mitte.

Waewalt on kuu furwalt ära läinud, kui päifene tema asemelle astub. Kuld-
tõllal ja kahetümnel kõrwil kihutab ta neiu
ukse ette ja wiib kolmekümned kingitused
kaasa. Siiski ei aita temagi auu ega
ilu ega kallid kingitused. Neiu ei wõta
päikestki wasta, kes niisama nagu kuugi
iga päew igawat teed pidada kõndima.

Wiimaks tulewad wirmalised põhja-
maalt wilistades teemandist tõllal ja tu-
handel tuhkrul. Nende tulek on nii tore,
et Lindu neid õue wasta jookseb wõtma.
Terwe tõlla täis kulda ja hõbedat, helmid
ja ehteid toiwad wirmaliste sulased neiu-
le tuppä. Ja waata, wirmalised ise ja nende
kingitused on neiu-
le nii meele järele, et ta
ennast wirmalistele pruudiks lubab. Wir-
malised ei kõndida ühte teed; nad minna
siis teele, kui tahta, ja puhata, kui tahta;
nemad tuua iga korra uut auu ja ilu
kaasa; iga kord kanda nad uut isesugu
kuube seljas ja sõita uue isesugu tõllaga
ja uute isesuguste hoostega; nemad osata
oma abikaasale õiget röömu walmistada;
nemad olla wast õige peig. Neile wõida
röömuga mehele minna. — Ühked kihlused
peetakse sedamaid ära. Kurtes waatawad

neid põhjataht, tuu ja päike pealt ja kaetsewad wirmaliste õune.

Raua ei luba kasin aeg wirmalisi pruudi majas wiibida. Pea peawad nad põhjamaale tagasi minema. Enne minekut tõutawad nad üürilese aja pärast jälle pruudi juurde tulla, pulmad ära pidada ja neiut põhjamaale oma koju wiia. Seni käsfiwad nad neiut enesele pruudiehteid muretseda ja kõiki pulmade wasta walmistada.

Lindu walmistab ja ruttab, ehib ja ootab. Aga päew weereb päewa järele, ilma et wirmalised oleksiwad tulnud kallimat ära wiima ja pulmi pidama. Talwe jõuab mööda ja kewadised soojad päewad kaunistawad maad uue iluga. Kewade kulub ja ainnab suile maad. Ikka weel ootab Lindu ilma asjata wirmalisi. Ei ole neist kõppu ega kõbinat kuulda.

Suures südame walus kurdab Lindu ööd, kurdab Lindu päewad. Pruudi ehtes, walges looris, pärg peas, istub ta jõe aasadel ja tema tuhandetest piisaratest niri-sewad ojakejed jõkke. Rängas ahastuses ei mõtle ta enam muu kui peiu peale. Ei ta pane linnufesi tähele, kes ilma kartmata tema pea ja õlade peale kargawad ja oma armsate lugudega tema meelt katsumad

rõõmustada, ega tule tall meelde rändajatele mõralse maale teed juhatada. Ei tall tule meelde neid sööta ega neile abi anda. Nad effiwad, lendawad ühest kohast teise, ei tea, kuhu minna ega mida teha.

Neiu raske kurwastus ja lindude wiletus tungib wiimaks Wanaija südamesse. Tema tahab mõlemille abi saata, tahab neiut trööstida ja lindudelle teed juhatada. Tema annab oma tuultele käsu, et need tema tütre maailma waewast ära kannaksiwad. Kui nüüd Lindu aasal kiredaste kaebab ja nutab, wajuwad tuuled tasefeste maa peale tema juurde, tõstawad nii ettewaatlilikult ülesse, et neiu seda sugugi ei märka ja wiiwad ülesse taewasse, kus nad teda sinisele wõlwile maha panewad. Neiu piff pruudi loor ulatab ühest taewa serwast teisi ja katab teda surelikkude filma eest.

Seal taewa telgil wiibib Lindu praegugi. Kes taewas linnuteed waatab, see filmab neiut ja tema walget pruudi loori. Seal on ta praegugi weel lindudele teejuhatajaks, et need oma määratut teed oskaffiwad käia. Seal ülewal taewatelgil on tall kaugel põhjamaal teine pool taewa telki wirmalisi näha ja neile taewa serwal teretuseks

kätt pakkuda. See katab tema kurvas-
tuse ja endine õnnelik elu asub jälle tema
südamesse. Ja jõuab talwe kätte, siis
näeb ta rõõmuga wirmalisi põhjamaalt
pruuti otsima tulewad. Tihti peasewad
nad ülesse tema rinnalegi, kus pruut ja
peig uueste teine teisele armastust tun-
nistawad, aga nende pulmad jääwad ometi
pidamata. Wanataat on neiu ehted ja
loori kõwaste taewa külge finni pannud,
kust peiu oma kallimat kudagi wiisi kätte
ei saa. Tema on kõige paremaks arwanud,
neiut alati pruudi põlwe maitseada ja ühel
hoobil maa pealses elus neiu hooleks antud
tööd, kui ka vähemal mõõdul, edasi lasta
toimetada.

Nii on siis linnutee sündinud.

Tõsi ja Vale.

Tõsi ja Vale olivad wennad Korra
läksiwad nad kahakesi teele. Kumbki wõt-
tis leiwakoti kaasa. Käiwad söömawähe
seltsis ära. Tühi kõht hakkab meestele
libedat tegema. Istuwad maha sööma.
Walel on kõik wigurid tuttawad; tema

ütleb Tõele: „Sööme sinu foti esmalt tühjaks ja siis võtame minu foti käsile.“ Tõel ei ole midagi selle vastu. Pea lõpeb leiva paluke ja leiva kõrwane Tõe fotist otja. Aga waata, Bale ei mõtlegi wenna peale ega anna temale oma fotist iwagi. Si-
meise päewa kannatab Tõsi küll söömahäda, aga teisel päewal teeb nälga ta nii nõdraks, et enam ei suuda käia. Ta palub Balet, aga asjata. Bale ei taha sest teadagi, et tema Tõe leivafoti tühjaks aidanud süüa. Tühja kõhtu kannatades lubab Tõsi Balele kõik teha, mis Bale soowib, kui Bale selle eest temale aga toitu annab. Bale jääb selle kaubaga rahule. Tema süda on ometi kurjust täis. Ta ütleb Tõele: „Kui sa mind oma teise silma peast wälja lased pista, siis saad sa mu käest süüa; muidu mitte!“

Tõel pole tahtmist ühe filmaga jääda, aga tühi kõht teeb kurja kobjast. Hädas mõtleb wiimaks mees: „Ei anna Bale mulle toitu, siis pean pea jurema. Paremini on siiski ühe filmaga elada kui kabe filmaga nälja valu tunda ja nälja käes surra. Muu asi ei aita, pean silma peast pista lastma.“ Ta siis ütleb Tõsi Balele:

„Sündigu su tahtmine. Pista mu film peast. Kuid selle eest pead mind söötma!”

Wale lubab ja pistab Tõe filma peast wälja. Ja selle peale sööb Tõsi Wale fotist kõhu täis ja nad lähewad edasi. Aga ei kurjategijat wõi uskuda: teine söömaeg jõuab kätte, Wale sööb, ei anna Tõele ometi maifugi. Tõsi palub uueste toitu. Wale aga wastab: „Laseb ja mind oma teise filma ka peast wälja pista, siis saad; muidu wõid oodata.” Seda üteldes seub Wale foti kinni, ilma et tõele raasukestki annaks.

Nad sammuwad söömawahe edasi, sammuwad teise, sammuwad kolmandama. Nälg piinab uueste hirmsal kõmbel waest ühe filmaga wenda. Mis nüüd teha? Eks hea nõuu kallis? Viimaks teeb Tõsi selle otsuse, et parem elada kui surra ja ja lasseb Wale oma teise filma peast wälja pista. Selle eest tõutab Wale pimedas Tõe eestwedajaks heita.

Wale weab Tõtt päewa, weab teise, aga amet igaw, ajab tema himu ära. Korraga näeb Wale eemal kiriku. Seda- maid kelmil nõuu peetud. Sinna wiib ta Tõe, lasseb lahti ja ütleb: „Nüüd oleme linnas. Mina ei wõi sind kauem eest

wedada. Jää sina siia minust maha. Siin majad lähedal, siin kerjad inimeste käest kergeste nii palju kui tarvitad." Seda üteldes jätab Wale Tõe maha ja lähab oma teed.

Tõsi soiub suures hädas: „Oh ma waeneste, mis nüüd teen! Ei näe enam jalgade ettegi ega tea, kuhu minna. Ei siin inimeste kõppu ega kõbinat. Pole enam filmi ja nüüd pean ometi surema!" Nuttes ja kaebates langeb ta firiku trepi peale maha ja ootab surma.

Matuke aega lähab mööda. Korraga lendawad kolm kaarnat walju kõraka firiku katusele. Tõsi jääb kuulama. Selgeste kostab ta kõrwu, kudas üks ütleb: „Küll ma tean, mis ma teen!"

„Tea küll, mida tead," kostab teine, „aga seda sa ei tea, mida mina tean."

„See pole midagi," räägib kolmas wahele, „seda ei tea kumbki, mida mina tean."

„Mida sa siis tead?" küsiwad teised. „Eks räägi meile ka!"

Kolmas ei taha kõnelda. Kangeste ajawad teised peale ja tõutawad temale ka kõik rääkida, mida nemad teawad. Ei aita, kolmas peab järele andma.

„Kuulge siis, mida mina tean,“ kõneleb kolmas. „Selle kiriku trepi all on kolme wassa sügawas niisugust mulda, mis sellelegi inimesele silmad pähä teeb, kell silma asetki ei ole. Kes selle mullaga filmi õerub, saab nägijaks! See on, mida mina tean.“

„Et pange tähele, mida mina tean,“ jutustab teine kaarnas. „Meie kuningas linnas praegu kange wee häda. Kolme- kümne penifoorma takka ostetakse wett ja maksetakse iga toobi eest tera kulda. Aga kui rumalad nad ja raha raiskajad! Neil kodu wett küll, aga ei osta üles leida. Turul seisab päratu hall kiwi. Kiwi all immitseb arutu suur hallikas. Weeretaksivad nad kiwi teise koha peale, siis linnas wett küll; wõitsivad juua ja veel teistelegi müüa.“

„Nüüd räägin ka mina, mida mina tean,“ ütleb kolmas. „Meie maa kuningas tütar on juba seitse aastat weretõbes ras- feste haige. Ei aita haiguse wasta ühegi arsti rohi ega tohtri tarkus. Käinud seal Turja maa targad ja Soome soolapuhujad, aga haigus ei parane. Ja ometi oleks kuningas tütar sedamaid terve, kui keegi kuningas kolme kitse piima koku lüpsaks ja temale juua annaks.“

Dma teaduste awaldamiste järele lenda-
wad kaarnad ära. Tõsi aga tõuseb rõõmuga
püsti ja hakkab firiku trepi all kohe kättega
kaapima. Mees töö, et pea märg otsas.
Tüki aja pärast mõõdab wafjaga ja ennä,
ongi kolm wafja mulda ära kaapinud.
Uugu põhjast wõtab Tõsi mulda ja määrib
filmi ja õerub. Warsti tunneb tema,
nagu jünniksiwad filma munad pähä.
Uueste õerub ta. Sa nüüd tunneb tema,
nagu langeks filmade cest soomuste kord.
Kolmat korda weel mulda filmade peale
pannes ja õerudes näeb Tõsi niisama hästi
nagu enne.

Hea südamega Tõsi, kes kaarnate läbi
nägijaks saanud, tahab teistelegi abi
saata. Kohe kõnnib ta kuninga linna
poole, kus kaarnate kõne järele kange wee
puudus. Linna lähedalle jõudes näeb ta
mitu waati linna poole wiidawat. Hobu-
sed waadi ces wäsinud ja lahjad. Waati-
del aga soldatid ümber kaitsemas. Tõsi
ei tea, mis see kõik tähendab; sammub
edasi, astub linna. Kõht tühi, palub süüa.
Einnarahwal helde süda: annawad. Pärast
sööki palub Tõsi juua. Aga nüüd wasta-
takse: „Ei sõber, meie linnas pole wee-
tillagi. Tuuakse kolmekümne penikoorma

takka. Soldatid waadil wahiks ümber, et keegi wett ära ei riisu. Apteegis müüakse rohu asemel. Toobi eest maksetakse tükk kulda. Tahtjaid siiski nii palju, et sellegi eest ei saa.

„Wõi nii,“ ütleb Tõsi. „Mis te annate mulle, kui mina teile nii palju wett muretßen kui iganes tahate?“

„Mine kuninga juurde,“ wastab rahwas. „Kuningas tõutab kõik maksta, mis nõutakse, kui keegi linnale wett muretseb.“

Ja Tõsi lähäb kuninga juurde. Kuningas on wäga rõõmus Tõe lubamise pärast ja käsib teda palka nii palju nõuda kui tahab. Tõsi kaubaga rahul. Selle peale wõtab jada meest kaasa, weeretab turul halli kiwi wana koha pealt ära. Päratu suur hallikas woolab wett nagu pumbast maapõhjast wälja.

Kõik linn rõõmus. Üksi kuningal kurw nägu. Tõsi pärib, mis teda waewata. Kuningas jutustab, et tütar seitse aastat haige; ei aidata Turja maa targad ga Soome soolapuhujad.

„Eks waatame, mida teha,“ ütleb Tõsi. „Kui oma kitsed mu hoole alla annad, wõin ehk tõbe parandada.“

„Kõik minu maa ja rahvas olgu sinu hoole all, kui selle läbi tüdart wõid parandada,“ kostab kuningas.

Tõsi lüpsab kuningas kolme kitse piimad koku ja wiib kuninga tütrele. Tütar joob. Haigus nagu käega pühitud. Neitsi terve ja ilus, et rõõm waadata. Kuningas tänab Tõtt silmaweega ja kingib temale waewapalgaks poole kuningriiki. Et Tõsi wäga tema meele pärast, annab ta tütre Tõele abikaasaks.

Wale kuuleb, kudas wenna käsi kauniste käinud. Tuleb wenna juurde küsima, kudas wend terweks ja rikkaks saanud. Tõsi ei salga midagi, kõneleb kõik üles, mida teinud. Walel ahne meel, tahab hea meelega ka nii suurt rikkust saada.

Pea nõuu peetud. Wale teeb ennast wenna wasta koguni lähedaks ja mahedaks ja ütleb Tõele: „Ole nii hea, pista minu silmad peast wälja ja wiie mind selle kiriku juure, kuhu ma sind jätsin. Tahan ka rikkaks saada.“

Tõsi täidab Wale soowi, pistab Wale silmad peast wälja ja wiib kiriku juurd. Tõsi sammub tagasi, Wale jääb sinna. Dotab, ootab, — ei kuule midagi. Resköö juba käes; siis kuuleb lindude tiiwade

wuhinat. Kolm kaarnat lendavad jällegi kiriku katuse peale.

„Nüüd tõuseb mu õnnetäht,“ mõtleb Bale ja kuulatab. Ta waata, linnud alustawadki juttu.

„Si te seda tea, mida mina tean,“ ütleb üks kaarnate hulgast.

„Mida siis tead?“ küsib teine. „Et räägi meile ka!“

„Ära räägi,“ kostab kolmas, „ehk on keegi jälle siin lähedal, nagu wiimati. Kuuleb meie juttu, saab saladused kätte. Eks te pole näinud, mis mees nüüd wiimne kuulaja.“

„Waatame parem järele, kas kedagi pole kuulamas,“ kostab teine wasta.

Lähewad waatama, leiawad Bale. Oh ja aeg, mis nüüd! Kaarnad kangeste tigidad, wõtawad waele Bale kinni ja annawad mehise naha täie. Häda waewaga peaseb Bale wiimaks nende käest. Ta jääbki pimedaks ja rändab praegugi pimedast peast rahwa seas siia ja sinna. Otsib peawarju ja saab mõne korra, aga kus ära tuntakse, seal saadetakse warsti jälle minema.

Maene Hans ja rikas Tõnu *).

Lääne maal elasivad kaks wenda. Teise nimi oli Hans, teise nimi Tõnu. Wanem wend Tõnu oli rikas. Tema oli oma isa koha pärinud; tall oliwad suured põllud, laialised heinamaad, kaunis kari sarwikuid ning pudulokussid. Sulased kündsiwad, ümmardajad äästasiwad wirtade ja rammufate hoostega. Meli paari künnihärgi närisiwad igal öösel kopekt, nii et ta põuasel ajal paljas oli kui ära kulunud westikiwi. Tallis hirnusiwad tugewad täfud ja tegiwad tihti jälgudega wallatust. Karjalaudas oliwad lõjad wiiekümne waia küljes, aiad wiie wasika ja wiiekümne willakandja tarwis. Teies laudas rõhkisiwad harjuslased, kisasid kitsed, tegiwad healt hanid. Kanad kaagutasiwad tihti, nii et kolme wersta taha ära kuuldi, kused kelmid ei annud pärast poolt ööd poistele, tüdrukutele mitte maiku enam püsi pikali olla. Sue peal haukusiwad kolm tugewat koera ning hirwitasidwad hammaid iga wõera wasta, kes palumata wõersille tahtis tulla. Sooned oliwad uhked, paksudest palkidest ülesse ehita-

*) Üleskirjutaja — g — luaga uueste trükitud.

tud. Tõnu elas isanda elu. Töö tegiwad teised, tallituse tallitasiwad tüdrukud. Kosis ka kena abikaasa. Meg läks aja järele ja kolm poega ning kaks tütart wiiskasiwad mööda õuet hilpu ehk löiwad keplis ehk kaasiku all lulli. Snn paistis sisse tall afnatest, uuestest. Midad ja kirstud särasiwad täis kõigist warandustest.

Moorem wend Hans oli waene. Isalt ep olnud ta muud pärinud kui sauna urtsiku, kus sees elas. Mis seegi suur asi oli? Seinad seitsmelle korrale ehitatud, ikka neistsamaist palkidest, ja tükk sisse, teine wälja, mäda ja pude puha, et hoia alt, kui tuulema tiiba tõstab, muidu on sull ehk katus kaelas, lagi suud, filmi lõhkumas, seinad keha maha matmas. Katus, no mis sest rääkida? Tuba kõik asjad ära katsutud wee kaela jooksmist ära feelda: Wanad luua kantsud, tooli põhjad, õletuustakud, takutordid, heinanuustikud, riide hilbud ja kalewikatsud, jah, wiiskrajakadki oliwad abiks wõetud, aga kõik asjata. Tuli wihma, woolas sisse, langes lund, tuiskas tormil tupp ja tualaele. Tuba tühi; lawa ühes nurgas, ahi teises; temagi keris sisse kufkumas. Ei peeru pindu, ei lömmu tüfikestki leida. Kiin kurdab lõuka ees, firwes kül-

metab uſſe taga. Kambris ei firſtu ega kappi. Mis tarwiski? Ep ole ometi leiha ega liha ſiſſe panna. Mis Hans teenis, jubap ſee fulus tühjale kõhule kobe ära, homſeks üle jätta ep olnud ühtigi ning pühapäewal pane hambad õigusega warna, kui mitte mõni armu poolest kanikat kaasa ei anna. Enesel tall ei ole kapps peenartki: rikas wend ei tahtnudki teeradagi lubada, aga iſa käſku ei tahta temagi täitmata jätta. Sagedaste löi kõht päewad otſa nälja pärast pilli, kui tööd ſaada ei olnud.

Miiſugused järjed oliwad Hansul nüüdki käes. Kolmel päewal ep olnud enam leiwa raasukeſt tema onnis, muuſt toidust juttugi. Käis küll korda kolm mäel rikka wenna palwel, aga piſta tifuga tuli tooresſe puuſſe, ehk löö näpuga ſäde kiwiſt. Kolmandamal korral halastas ometi üks ſulane ta peale, andis talle õnge, käſkis minna ſalu püüdma, juba nemadki ajada nälga. Hans läks minema, wõttis aga kiini kaasa, lõikas lati teiſe talu metsaſt, walmiſtas kena ridwa, aſtus mere kaldalle, pani wihmauſſi ſöödaſs otſa, heitis merde, karnapſti! kala küljes; tõmmas wälja, uus ſööt otſa, uus kala käes. Matuſeſe aja pärast kaunis ford weſilaſi kalda peal kuterpalli laſkmas. Wõtis

forjas kuiwi raaga, wanu fanda, rondi-
tükka, löi tule taelast üles, küpsetas kalad
ära, söi, maitfis magusamini kui mäterjas
jõulu laupäewa õhtul. Seitis siis pikali

„Päewa paistelle puhkamaie,
Leiba lunsse lastkemaie.“

Äike rauda silda raputama, wäskerattil
wanfriga wurištama, kōu kargatama, pikne
paukuma, weewlikarwa walgud möōda taewa-
alust wehklema, torm ja maru pilwe rauga
tulekut kuulutama. Hans ärkab unest, ex
ole aega koju minna, otsib türeeste warju-
urgast, muidu saab märjaks kui hall kass,
kui kogemata kaewu kukkub. Waatab, wahib,
filmab: ei warjupaika kuskil. Üksi wana
pehkinud lootsik kummuli merekaldal. Mõtles:
„Poen ometi paadigi alla, leian sealtki warju.“
Puges paadi alla, pilw seni pea kohal,
wihma maha woolama, tuli kui ua warrest.
Wihm waltas tüki aega, jäi üle, waitis
wäskerattil wanfri wurin, rauges äike
ähwardamine, kadus kōue karkimine, lõppis
wälgu wehlemine. Hans pistis pea paadi
alt wälja: pime kões, kottpime, mine weel,
kuhu ja tahad. Wõttis nõuiks sinnašamasse
öökorterisše jääda. Seitis pikali, ei und ei
sōba filma peale. Ümberringi kōik wait,
lainedki ei kohise juurt, sest enam ex olnud

tuulele lõhnakestki taga kihutamas. Akiste kuuleb, keegi tuleb: matsts—matsts—matsts! mööda mere kallast ikka tema lähemalle. Hans lootsiu all wait kui haud, ootab, mõtleb, kes pagan ta ometi olnes? Suba fogu paadi kõrwal, lasseb karplarahhhti! peale pikali. Suba jälle müdin ja madin teisest küljest kuulda, fergemate sammudega kõmpis fogu Hansu öömajale, lastis karlarrtēsti! ta katuselle pikali. Nägi teist, teretas kohe: „Tere, tere, Tühi Kere!“ Esimene fogu wõi koll, mis ta oli, kostis: „Teisest tere, Ristirahwa Riisu!“ — „Kus meie kolmas kaasaline on?“ küsis teine fogu. Esimene ei saanud midagi kosta, sest kolmas tuli kolmandamast küljest titaku, titaku, titaku! tuhatnelja ilma aja wiitmata paadi põhja peale. Teretas teisi: „Tere, tere, Tühi Kere, ja Ristirahwa Riisu!“ „Teisest terwe, Waewawalmistaja!“ kostiswad teised kaks. „No kudas känd käiwad?“ küsisiwad kõik kolm üksteiselt. „Wäga hästi! Wäga hästi!“ kiitsiwad kõik. „No Tühi Kere,“ alustas Waewawalmistaja, „jutusta siis, mis sa seni ajani teinud, kui wiimati siin koos olime, pärast jutustame meie!“

Tühi Kere hakkas pajatama: „Mis mull wiga? Elan iga päew paremini kui wana Põmm ise pörgu laual. Waewan oma

herrahest, nii et mu süda ju siis sees naerab, kui ta kemplemise peale mõtlen. Ta on põhjatu rikas mees, kellel raha kui raba, taaldrid enam kui taskusid. Aga ma wae-
wan teda omal wiisil. Zuba pool aastat wangitseb ta mu küünte wahel. Panin talle iseäraliku haiguse kaela: ma ise käin teda waewamas ja piinamas. Aga ega ma teda nii ruttu ära ei sureta: las' ta wingerdab kui ussike palawa kiwi peal weel mõne aasta, ega ta hing mu käest ei pease. Tohtrid ei wõi midagi teha: kõik on käinud, niisamuti läinud. Üks ainuke müüs oma hinge üks-
ford ju minule, seda lasen nüüd hästi raha teenida, sest kui tema rohtu mu herrale annab, fergitan ma wähe ta waewa, ning wanamees halp loodab, et tohter teda terweks teeb. Tühi lootus. Minu käest ta ei pease. — Jah, tall oleks ferge küll peaseda, kui inimesed wähegi targemad oleksiwad, aga nad on nii lollid, et nad õiget abi ei leia, õiget rohtu ei osta otsida. Waadake, seal poleks muud tarwis, kui rohuaeda minna käia funni risttee wasta tuleb; seal tee taga kaswab kaunike saksjahaaw; seda tarwis juurtega wälja tõmmata. Suurte alt fargab suur firju konn wälja ning püüab metsa pugeda; püüdku selle finni, keetku toobi wee

sees kaetud katlaga ära, andku seda leent pudelist herrale rüübata, siis ei võiks mina midagi enam teha: kui pudel oleks tühjaks joodud, oleks herra termem kui purikas Valumere jões. Aga waata, seep see on, et keegi seda ei tea ja muud rohud ei aita!”

Ristirahwa Riisu hakkas rääkima: „Mull on iga päew pühad. Sgal öösel käin grahwi täkkudega sõitmas, ja naeran, nii et wähest kõht walutama hakkab, kuidas tallipoisid mokad wingu ning kulnud kortsu tõmmawad, kui wahtus hooštega koju jõuan. Küll nad tännitawad, küll nad firuwad, küll nad wannuwad, kuid tännitagu, firugu, wändugu peale, et suud wäsiwad ning keeled kuluwad, aga ei aita, ning minu rõõm on taga suurem. Küll ma piinan painajaks neid hobusid ei hooli midagi sest, mis nad seal juures tembutawad, sortsiwad, nõiuwad. See kõik on minu meele järele. Käiwad küll ka tohtrid, aga ei maksa. Mulle nad ei wõi midagi teha. Mina ikka muretsen, et ta kallimad täkud kõhnaks jääwad ning inetuks lähewad kui mustlase tulerand. Kõik grahwi lubamised ja tõutused on asjata. Aidata ei wõi keegi, ehk küll abi anda üena kerge asi oleks. Aga mis teha, kui inimesed nii mõistmata on! Ep oleks muud

tarwis kui õõkull püüfiga maha lasta, enne lastmist püüfile rist otsa lüüa, kull koju wiia, kulli ukse üle pead pidi kinni naelutada, nii et ta tiivad kabele poole laiali juiswad, jaba alaspidi tolfus, pea kaelaga ülespidi tikkumas on; selle läbi saab rist loodud ning sest ristist ma enam mööda ei peaseks grahwi täkkude kallale. Hobused hakkasiwad kosuma ning oleksiwad lihawad ja siledad kuda ennegi. Aga waadake, see'p see asi on, et keegi seda ei tea. Muud rohud ei mõju, mull ep ole pühade lõpetust karta."

Waeawalmistaja wõttis wiimast sõna suhu: „Minul on päewad! Käin rikka mõisniku karjaleudas kahju regemas: nii kui lüpsetakse, tapjan tuliste ligidalle, solgin piima ära, et lüpsifus ju lofku lähäb, ehk wenib kui ämbliku siid, et koore firmetki peale ei tule. Tah, tihti tekitan hulga ussa sadandella, tuhandella tema piima lännikuteesse, et mitte seadki seda piima ei söö. Küll teewad karjanaesed, küll teewad korratüdurufud kõiksugu tembud ära, aga nad ohwerdawad mulle üksi magusat haisu ninaasse, et taga hüllemini piima rikun. Araajamisest pole juttugi. Mõisnik ise on kõige tohtrite käest abi nõudnud, aga mis sa teed

minule! Tohtriabi on minu wasta tühipaljas. Wiimati lubas küll päratu palga sellele, kes piima terweks teeks, aga oodaku! Asi on küll iseenesest kerge, aga inimesed on püsti rumalad, nad teewad tühja tempu, jätawad õiged rohud kõrwale. Ep oleks muud tarwis kui rohuaia taha ojale minna, seal ujub hall madu; teda tarwis finni püüda, ära põletada, tuhk lehmadelle wee hulgas juua anda: siis oleks minu wõimus piima üle kadunud, mõisnik wõiks piima, wõid, juustu süüa ning müüa. Aga see'p see wiga, et keegi seda ei tea. Sunduseta mina oma kohta ei jäta."

Nõnda rääkisiwad nimetatud kolm tonti. Seisiwad raasuke aega, siis küsis Ristirahwa Riisu: „Noh, kas läheme ka lootsi ku alla wanale asemelle puhkama?" — „Ep ole tarwis," kostis Tühi Kere, „nüüd läki igaüks oma ametisse, waewakem oma isandaid ja kolme kuu pärast tulgem jälle siia kofku!" Ütles ja kõik kolm läksiwad paadi pealt üks ühele, teine teisele, kolmas kolmandale külgi. Saiwad nemad ära läinud, siis alles sai Hans lootsi ku all mahti julgeste hingata, sest seni ajani ei julgenud ta seda teha ja häda talle, kui kurbad waimud wähematki kofku, kahku temast oleksi-

wad kuulnud! Oli jeda ka Hans aru saanud. Nende nimedest, nende juttudest mõistis Hans, et nad muud ei olnud kui wana sarwiku sulased, kes häda, waewa ja wiletsust inimestele sünnitawad, kellel muud tööd ei ole kui waewata ning piinata, kellel muud rõõmu ei ole kui walu, waewa, ahastust, oigamist pealt waadata ning kuulata. Mida suurem walu, jeda parem nende meel, mida enam ahastust, mida enam piina, oigamist, jeda suurem nende rõõm, lust ja naer. Aga nüüd oliwad nad ära, Hans hirmust wäsinud, muud kui heida pikali, ah jah, ta oli juba pikali, ja hakkas põõnutama.

Paraja keshommiku ajal ärkas Hans unest, tahtis üles tõusta, lootsiu lagi kurjategija madalas, karlasti! mööda pead. Shtune lugu kargas meelde tagasi, mees tõstis paadi teise ääre üles, puges wälja, waatas, taewas hiilgab ifka weel, ütles: „Ifka olen elus, ep ole nad kurjad nabad mind ometi mitte nahka pannud!“ Mõtles siis selle loo korra weel ilusti järele, iseäranis kurjade loomade wiimased sõnad, et keegi jeda ei teada ja et nende õnu kawa festa. Ei siis oma wana tolmuga kaetud takuste pükste peale ja ütles: „Aga mina olen mees, kes kõik need asjad teab! Mina

lähem kohe rikka haige juure, ehk saan raha leiba osta ja urtsikut ehitada. Mis tühja ma koju hulgun? Või ma sealt leiba raasu leian? Külap mõni halastab teel mu peale."

Läks üle raba juure tee peale wälja, mööda maanteed edasi. Kõrts tuli wasta. Hans ka uksest sisse. Kõrtsi tagakambriis istus parajaste wiina pudelite ees see tohter, kes ikka terwist toomas oli, aga ometi mitte ei olnud toonud. Praegu jutustas ta kõrtsi rahwalle haige lugu, nimetas koha ja mõisa, kauguse ja maantee pikkuse ning ütles: „On tall wiis hing! Ma usun, mitte kasiski selle waewa all kaua ei wangitseks, aga tema mees heitleb iga päew surmaga, ei sure siiski. Annan talle küll rohtu, aga mis see aitab? Surma wasta ma ometi midagi rohtu ei tea ja et ta sureb, on selge kui päike taewas. Aga mis ma sest tema nina peale hakkam kirjutama: wana Raha- kas võib weel ikka mõnegi weeringi enne surma minu tasku weeretada, tõutan sellepärast iga kord teda terweks teha." Hansul oli hea meel, et aru kätte sai, kuhu minna, jättis tühja kõhu tännitama, läks otse teed üle raba ja läbi metsa Rahaka mõisa. Dor- mas kohe suure saksana suurest trepist ülesse. Duapois kuulis kobinat, jooksis

wälja waatama, kes suur grahw wõi paron tuleks. Nägi Hansu ülesse ronawat, käre-
tos kohe: „Mis sina hilpharakas siin teed? Kasi tööki, töögitüdrufud ehk wiiskawad sulle midagi!“ — „Kudas ja lurjus tohid mind hilpharakaks mõimata?“ kostis Hans toreda healega. „Mina olen põhjatu kuulus tohtri herra; kuulsin teie herra haiguselt, sõitsin siia teda terweks tegema. Teine pool raba metsas tuliwad rõõwliid mu kallale, mõtsiwad tõlla kõige hobustega, mu rahakotiga, jah, mu riidedki seljast, aga ma ise peasin alasti jooksuma. Üks saunamees nägi mind jookswat, andis mulle, olgu terwe, selle särki, need takused püksid ning selle wana kuue tüki selga. Aga nüüd ütle ruttu, kas herra weel elab? Kui ta elab, teen terweks, kui surnud, ei aita enam minugi abi.“ — „Elab ikka küll weel, aga mis teiegi, auus tohtri herra, temale võite teha? Siin on kõik tohtrid ära käinud, ei terwist kuskil.“ — „No mina tahan tema terweks teha, wii aga mind ta juure!“ Tuapois pidid sõna kuulma ning Hans kõmpis kõrgeft uksest sisse. Läks herra woodi ette. Oh ja heldene aeg! See oli kuu! Just surma kutsar täieste! Paljas luu ja nahk ning juuksed peas. Mina pärastu piff,

palged ära wajunud, silmad auvus kui kustus-
 tunud küündlad, lõug teraw, kõik koltunud
 ning kahwatanud kui tubaka leht. Käed
 kofku kuiwanud, käsiwarred kui kuueaasta-
 sel lapsel ja seal juures wärioseb mees kui
 haawaleht ning tülm higi woolab mööda
 põski ning käsiwarsti maha. Hans teretas
 teda ning küsis, kas herra ei soowiks ter-
 weks saada. „Oh, mina tahan jiiin, aga on
 wõimata!“ kostis haige, „mind ükski asi
 ei aita!“ — „Mis teie annate mulle, ma teen
 teid terveks?“ küsis jälle tohter. — „Mis iial
 nõuate?“ kostis Rahakas. — „Kas lubate
 mulle mõnda sada taaldris anda?“ — „Tu-
 handid, tuhandid, tehke aga mind terveks!“
 ägas haige. Hans ruttu aeda waatama,
 kas leiaks ristteed ja saksahaawa. Käis
 tüki maad, risttee wasta, astus üle tee,
 saksahaaw ees. Kõndis kiireste tagasi, hüü-
 dis mehi: „Ruttu, ruttu, kõied ja labidad
 kätte, tulge, tõmmake see saksahaaw maha,
 tema juurte all kasvab terve rohtu!“
 Käst täideti, puu ümber kaeweti kraaw,
 puu latwa wiisati kõied, tõmmati pifali
 karprantisti! Puu langes, konn fargas.
 Hans karnapsssti! reitest kinni, pistis tasku.
 Pusis siis tükk aega juurte kallal, nagu
 otsiks sealt terve rohtu ning pistiski mõne

juure tasku. Läks kööki, wöttis toobi wett, kallast kaanega katlasse, wiskas konna wette, tegi tule alla: lasse keeb! Keetis konna üdiks, kallast wedela pudelisse, läks herra juure: „Sähke, rüübake kolm head lonksu!“ Hoidis pudeli herra juu ees ning tema rüüpas. Tuba esimese lonksuga walu kadunud. Herra jäi magama. Ürkas warsti jälle üles ja palus weel rüübata: olla liikmetelle wäga kosutaw ning rammu andew. Tohter andis. Siis käskis herra tohtrille, kelle äpardust ta ju esite tuapoiisi juust kuulnud, oma paremad riided selga anda ja kauni toidu eest muretseda. Käsk sai silmapilk täidetud ning poole tunni pärast istus meie waene pops Hans uhkes riides targana tohtrina pehme tooli peal aurawate roogadega kaetud laua ees, kus magusast wiinastki puudu ei olnud. Mo ta sõi ka mehe moodi, sest ta kere oli hele, tühi kui hundi laut. Punase wiina pudel andis keelekastet, auramad road täitsiwad wana watsa, muud kui mees walmis: kõht täis kallist rooga, pea täis peenikest wiina ning aruldast tarkust, koha ümber kenad riided, raha kõliseb ka warsti kalitses, mis ja weel tahad? Siis tehti tohtri herrale tore ase alla, heida magama, päewa waewast puhkama. Hommiku tõusis

saatja kombel üles, läks oma haiget vaatama: haige juba süngist wäljas, nagu ju fui päris inimesel, wähe punagi palge nukufidel. Teretasiwad ja jälle rüüpas herra konna-leent ning kosus filma nähes. Kolmanda päewa lõuneks jõi wiimase fui tibatära ja oligi terwem fui „purikas Paluwerejões“: noor, tugew, priiske, ilus, jumekas fui peigmees kunagi. Nüüd oli herra süda rõõmus ning meel hea. Ta ei teadnud, kuidas tohtrit tänada. Andis talle sadatuhat rubla hõbe- ja kuld-raha. Alga et tohter seda ei oleks jõudnud kanda, andis Rahakas talle wanfri ning hobuse ning julasegi hobust ajama. Nüüd sõitis edasi. Lähemas kõrtsis kuulas järele, kus grahw elamas oleks, kelle hobusid luupaene tal-lamas käiwat. Sai kuulda ning käif sai sinna-külge käänatud.

Grahwi loõsi ette jõudes lastis grahwile teada anda, et ta kuulus arst olla ning olemat tulnud tema hobusid terweks tegema. Grahw lastis teda kohe ette kutsuda ning küsis tema tohtri tunnistust näha. Mis nüüd heaks nõuuks? Hans jutustas sellesama jutu, mis ta Rahaka mõisas oli jutustanud, lisas juure, et siis ka kõik tema tunnistuskirjad ära warastatud. Alga

et ta ometi tarf tohter olla, wõida juba sellest näha, et ta Rahaka terweks teinud, pealgi üsna lühikese ajaga, kuna teised tohtrid midagi ep ole teha wõinud. „Wõi siis teie oletegi Rahaka terweks tegija!“ hüüdis grahw, „ei siis ma enam nõua mingit tunnistuskirja, sest kes selle mehe wõis terweks teha, see wõib ka minu hobused luupainest peasta. Kui teie seda wõite, annan kohe neli paremat tätku teile ja kauni tõlla järele kutsari puki peale, tuupoisi tõlla taha istuma, raha weel peale kauba.“ — „Küll wõin, grahwi herra,“ kostis Hans, „kui mulle mõne päewa aega annate, peawad kõik teie hobused terwed ja lihawad olema, wõi ma kautan oma tohtri kübara.“ Andis siis kütile käsku õõksu maha lasta, aga enne lastmist püsile risti otsa lüüa ning seda kulli siis enese kätte tuua. Kütt täitis käsu, tõi kulli, andis tohtrile. Tohter läks talli ukse ette, suitsetas natuke teodremadara juuri, wiiskrajaka tüffa, pihlakasid, äkke pulke ning mõnda raaga wanast luua kantsust ratta rummu sisse kofku pannes. Põhises seal juures salasõnu ja kummardas üheksa korda ida poole. Rahmas siis kulli kätte, lõi lakssti! naela peast läbi talli ukse sisse,

laskis tolku, tiivad laiali kabele poole, jaba
 alaspidi sorgus: muud kui mõnus rist
 valmis. Ütles tallipoisile: „Vaata nüüd,
 kas hommikul veel hobuste seljad wahu-
 tawad, nagu oleksiwad kolmkümmend wersta
 tulise kiirusega nelja sõitnud!“ Läks, hei-
 tis ise magama. Hommikul kutsarilt ning
 tallipoisilt küsima: „Mis tähtud teewad?“
 — „Mis nad teewad? Söowad ning maga-
 wad, ep ole luupainajat kufagil.“ Grahw
 läks päewa ise waatama: kõik hobused juba
 üsna teised loomad kui eila oliwad.
 Hans oli mõne päewa seal ning grahwi
 hobused läksiwad ilusamaks kui kuskil iial
 enne nähtud. Tänaas siis wäga tohtri
 herrat, andis talle, kui lubanud, neli täkku,
 tõlla järele, kutsari puki peale, tuapoisi
 tõlla taha. Raha tap enam hakanud
 lugemagi: andis kühwliga fulda, hõlmaga
 hõbedat. Raha pani Hans endise raha
 juure wantrille, jättis Sumalaga, istus
 tõlda ja wuras, neli kõrwi ees, wärawast
 wälja. Kolmas koht oli alles kaimata. Selle-
 pärast käskis kutsarit Rehmita mõisa sõita.
 Egidale saades käskis kutsarit ning raha-
 koti wedajat poole tunni pärast järele sõita.
 Ise läks jala ees. Due peal nägi ta üht

ametnikku kõndivat. Küsis pärast teretamist:
 „Kas teil ei ole siin mõisas mitte suur
 kari! Mina olen juustu tegija, tahan
 siia ametisse tulla, jelli jätšin wanasse
 kohta.“ — „Sah, kari on suur küll,“ kostis
 walitseja, sest tema ta oli, „aga mis see
 kõik awitab? Mis piim lüpsetakse, wenib
 kui ämbliku siid, ehk läheb kohe kokku,
 koore kirmet peale ei tule ja tihti on see
 puder, mis piima lännikutes seisab, nii
 usja täis kui ema teder, kui Saanipäewa
 aeg kütist koristamata on ägeda päikese
 kätte kolm päewa metsas maas olnud.
 Sedagi ei söö muud kui wiska auku.“ —
 „No kas siis abi ei leita?“ küsis Hans.
 — „Ei leita. On küll kõik rohud ja ohud
 ära katsutud, kõik arstid ja tohtrid on
 arstimas, kõik targad ja nõiad ohutamas
 käinud: ei abi kuiskil! Küll meie herra
 lubab wiis kord wiis kõige paremat lehma
 ja hulga raha terweks tegijalle, aga ei ole
 aitajat.“ — „Alga mina tahan aidada!“
 tõutas Hans. „Mina olen tohter, kes
 tõbed parandab, mis teised enam ei wõi.
 Just lehmade pärast ma siia tulingi. Suha-
 tage mind herra juurde.“ Walitseja juha-
 tas, Hans läks, herral oli hea meel,
 wängutas küll pead, aga tõutas ometi,

fui töö korda läinud, walitseja tõutatud
palka wälja maksta. Hans läks rohuaia
taha. Kuulis wõsa taga wulinat, läks
waatama, oja hoowas mööda. Wah-
tis natuke aega. Hall madu põesas sifisema,
põesast wälja, karsullps! ojasse ujuma.
Hans tegi ruttu lepa lõksu, pani mau-
saba pidi wahela, wiis kööki, põletas ära,
forjas tuha karbikese sisse. Kätkis siis
päratu tõrre wett täis winnata, raputas
karbist tuha tõrde, segas hästi segamini,
andis igale lehmale juua, kuni tõrs tübjaks,
iga lehm küll saanud. Nobises ka sõnu,
et arstimine rahwa filmas taga mõnufam
oleks. Kätkis siis õhtul lüpsi ajal waadata,
kas piim weel weniks, kas weel kuida enne,
kõtku lähaks, kas weel usfid sadandella ja
tuhandella sees figineksiwad. Lüpseti: piim
terwe. Kurnati pütti: ei läinud paksuks
paigastki. Dotati hommikuni: rõõst koor
peal, ep olnud ussi poegagi sees. Mõne
päewa pärast oli mõisas paremat piima
tõrrega ehk waadiga wiia, leiwaga ehk
leemega süüa. Herral hea meel: andis
Hansule wiis kord wiis paremat lehma,
kaks hõrga peale kauba, raha ei hakanud
lugemagi: fulda andis kamaluga, hõbedat
fühweldas fühwliga. Hans nõudis ka

karjapoissi, sest kes muidu karja ajaks? Kohe anti. Täna, jättis Sumalaga, läks. Ise istus tõllas, neli hoost ees, kutsjar pukil, tuapoiss tõlla taga. Särel sõitis raha koorem kõige oma kutsjariga. Raha koorma järel käis kari, karjapoiss karja järel. Et kari maha ei jääks, sõitis tõld pikka edasi. Tõttu tall taga ei olnud: mis ta ruttas?

Kui rikas Tõnu kuulis, et noorem wend merele läinud ja enam ep ole tagasi tulnud, arwas ta, et tühi paljas olla ära upunud ning oli üsna rõõmus, et risust lahti saanud. Taga suurem oli ta imestus, kui mõne aja eest ühel hommikul tundmata poiss ta juurde tuli ning külmittu palus: sauna Hansul olla tarwis. Andis aga witsadega parandatud, et midagi witsade wahele finni jääks, et ometi näeks, mis ta mõedaks: Sahu wõi wilja tall ju ometi mitte ei olla. Hans oli õhtu pime-das, kui kõik magasiwad, oma tõllaga ja hoostega, oma lehmadega ja rahaga koju jõudnud ning sauna magama heitnud, sest kust ta kohe uhked hooned pidi wõtma. Kui hommikul üles ärkas, tahtis ta teada, kui palju tall raha oleks. Aga kuidas wiisi, et ruttu walmis saaks? Mõttes: „Mull

on üks wana toop, panen kuldraha täis, loen järele, kui palju on. Rafsteistküm- mend toopi lähewad külmitu, siis arwan järele, kui palju külmitus ja pärast kõigis külmitu kofku on. Kui sedasama hõberahaga teen, saan aru kätte, kui palju mull ülepea raha on." Olga et tall enesel külmitu ei olnud, saatis ta karjapoisi rikkalt wennalt paluma. Sai kuld ning hõbe mõõdetud, saatis külmitu tagasi. Tõnu koe waatama, kas märku maha jäänud. Leidis mõne wäikse kuld- ja hõbe- tüki. „Tohoo pagan!“ mõtles ta, „kes tont talle nii palju raha on annud, et külmituga saab mõeta, pealegi weel hõbedat ja kulda, oleks weel wäiksegi? Lähem ometi, waatan; ta peab mulle üttema, kust ta sai; ma lähen ka sinna, saan ka.“ Läks ta tuhat nelja sauna juure, nägi tõlla ja hobused, lehmakarja, teenrid, Hansu enese kulla ja hõbe huniku ees. „Kuule Hans“, küsis Tõnu, „kust ja selle raha, selle tõlla ja need loomad said?“ — „Kust ma sain, läksin merele õngitsema, wihm hakkas sadama, nägin, paat kummuli kaldal, pugesiin alla, õõsel tuliwad waimud, ütlesiwad mulle, kus rahahauk, läksin, kaewasin wälja ja rahaga wõib kõik saada, mis süda kutsub.“

„Kas nad alati sinna tulewad, need wainud?“ — „Kolme kuu pärast tõutasiwad tulla, — ah jah, tulewal ööl nad tulewad.“ Ei Tõnu enam oodanud, läks ruttu merele, wõttis õnge lati selga, püüdis kalu kunni õhtuni, puges siis, et küll mitte wihma ei sadanud, lootsi fu alla.

Dösel nägi Hans omal ajemel, mis tall tänagi weel saunas oli, unes, kuidas Tühi Kere, Ristirahwa Risu ja Waewawalmistaja kuida minewalgi korral paadi juurde kofku tuliwad. Aga kui käefäigu järele küsiti, anti kurwad wastused. Tühi Kere ütles: „Minu õnn on otsas: tuli põhjatu tark tohter, keetis konna, tegi Rahaka terweks, nüüd ep ole mull midagi teha,“ Ristirahwa Risu ütles: „Minu rõõm on rikutud: Määratu tark tohter tuli, lõi talli ukse peale risti, mina olen ametita ja leiwata.“ Waewawalmistaja ütles: „Minu teenistust tehti tühjaks: arwamata tark arst tuli, püüdis ja põletas halli mau, tegi piima terweks. Ulusiwad raasuke aega, siis ütles Tühi Kere: „Läki ka paadi alla, on ometi meil peawarigi siis omaft käest!“ Läks lipsssti! serwa alla, leidis Tõnu eest ja hüüdis: „Tulge, tulge, siit leiame natuke juu wõiet ning mofa määret! Sgi-

gem, Hõeluse tõug!" Teised olivad ka kannul ja Tõnu waene pandi nahka.

Suba õhtul oli Tõnut kodu taga otsitud, aga ei mitte leitud. Hommikul aeti kõi pere otsima: ei kedagi. Mindi siis sauna Hansult küsima. „Sõngega läks merele,“ vastas Hans. Läks ise sulaste seltsis merele, waatas lootsi alla, kas unenägu tõtt kuulutanud: ei näinud muud kui mõne werise fondi tüki, mis Hõeluse tõuu lõugade wahelt maha kukunud. Läks tagasi, kõneles selle loo Tõnu naesele: naene ehmatas ja ehmatusest suri mõne filmapilgu pärast. Hans tegi auusad matused, laskis Tõnu luukesed naese kõrwa matta, wõttis majawalitsuse oma kätte ja elas seni Tõnu majas, kui omale mõisa juuruse koha muretses ja uhked hooned peale ehitas. Wõttis ilusa noore naese, elas õnnelikku elu, kaswatas oma kui ka Tõnu lapsed wiisi pärast. Wiimastelle andis, kui täielisteks inimeseks saiwad, isakoha kätte tagasi. Tema sugu olla praegu Vääne maal õitsemas.

Kawal rehepapp.

Rehepapp Hans oli esimene kelm. Ta arwas enesel möldri õiguse olemat ja matti iga koorma pealt wõtta wõiwat, mis iganes rehte toodi. Hans aga ei olnud sellegagi weel rahul; ta wõttis mõne korra koorma pealt kahe ja kolmekordse mati. „Mõisal wilja küll, ega tühjast puudust tule; kus jalwes, seal ka jalwe taga!“ ütles Hans ja wedas koorma kaupa wilja rehest ära. Aga see oli tema mehe kohta weel liig wäha; nõnda suur iseenese armastaja ta ei olnud. Ta andis ka igale ühele, kes ta käest tuli saama; oli tuttav ja sõber, sai muidu; oli wõeras, pidi wiinapudeli tasku pistma. Wõera wara wõis ju muidu ja pool muidu wälja jagada.

Hansu sõbrade arv kaswis iga päewaga. Kus kasulist kaupa, mis ei peaks seal tahjaid olema. Ta tahtjaid tuli omast ja wõerast wallast, tuli terwest kihelkonnastki. Silma nähes wõrjusiwad walda wiljawoorid, mõisa wähenesiwad.

Wiimaks läks asi liiaks. Tutud jõudsiwad herra ette. Herra ei tahtnud ometi uskuda, et truu rehepapp nii suur

kelm. Kuu aega pidas ta nõuu, kudas asja poolest selget teadust saaks. Kui aga jälle sarnased kõned ta kõrmu ulatasiwad, wõttis ta nõuukõs böiel ennast taluriidesse panna ja rehepappi waatama minna.

Hansul oli mõisa teenrite hulgas mitu head sõpra. Need saiwad kuulda, mis nõuu herral. Ilma aja wiitmata andsiwad nad lugu rehepappile teada.

„Dot, oot,“ mõtles Hans, „küll ma tean, mis ma teen. Sa ei pea enam kahe wahel olema, et ma su auus ori ei ole. Wäga hea, et mull asi teada. Las aga õhtu kätte tulla! Nagu wiljast puudus oleks, et nüüd ise tuleb wahtima!“

Õhtu jõudis kätte. Hans pani rehewärawad aegsaste hoolega lukku ja heitis siis ise magama, nagu ei oleks tall midagi karta ega oodata.

Tüki aja pärast kuulab ta ukse taga kõbinat. Ta ei tee sest aga midagi wälja. Kõbin ja koputamine lähäb waljemaks, aga Hans nagu kurt. Kui wiimaks ukse taga kuu aega koputatud, teeb ta, nagu ärkaks praegu unest üles ja ütleb: „Wõtku seda ja teist, ei lasta enam wõsegi magada! Nagu mull päewa teha küll ei oleks! Kes pagan seal mu und segama tuleb?“

"Ole wait, pai Hans," ütleb hea wäljast. "Ole hea mees, kulla Hans, tee uks lahti, mul on sulle paar sõna salajuttu rääkida!"

"Soo, kas päewa aega küll ei ole nii hästi wälju kui salajuttu rääkida," tõreleb Hans wasta.

"Ole hea mees, tee ometi lahti, et paremine wõime kõnelda," ütleb hea õuest.

Suure palwe peale teeb Hans ukse paoksile, nagu kardaks ta, et wana pagan praegu ise sisse kargaks.

"Säh, armas Hans," ütleb wõeras wäljast, "siin on wiinapudel. Wõta, kasta keelt, ta kuiwab sull palawas suulae külge finni. Mull on praegu wiljast puudus; ole nii hea, anna mulle wakk wilja."

"Kui nii suur rutt taga, siis pean käsku täitma. Kus aga mõisa lubakiri on? Tühi kõik, tule parem homme, wõid mulle pimedas walekirja anda, mis ja ehk ise teinud. Ega ja tänase ööga ära sure. Tule homme!"

"Kulla Hans," ütleb wõeras wäljast. "Lubakirja mul ei olegi. Tulin sinu palwele, et mulle oma armisa käega annaksid!"

"Wõi nii," wastab Hans. "Siis ei ole ja mõisas käinudki. Sa tahad, et ma

herra wilja pean warastama! Waat, kus mees aruga! Hea küll, ma tahan siis sulle ka su jau oma armsa käega anda!"

Seda üteldes lasib Hans wõera kraest finni, tõmmab ukse takka enne selle tarwis sinna pandud tubli wembla peusse ja hakkab wõeralle mehiselt selga laduma. "Säh, wõta nüüd wasta, mis oma armsa käega sulle annan!"

"Pai Hans, kulla Hans!" palub wõeras haleda healega. "Eas' peks olla! Anna andeks, et sind tulin kiusama! Ei ma seda enam tee! Eas' peks olla! Mina olen herra!"

"Soo oh! Wõi sa lähäd ära!" wastab rehepapp. "Ei mehike, siin olen mina peremees, siin teen mina, mis tahan. Ei ma nii hõlpsalt lase ära minna! Pead oma nuhtluse wasta wõtma! Kas see kellegi aru on. Tahad, et mina herra wilja warastan! Häbemata inimene! Pole wiga, ma tahan sulle tubliste kasuka peale anda!"

Ta uueste hakkab Hans wõeralle selga laduma.

"Kulla Hans, pai Hans! jäta peks järel! Ai, ai, ai! Walus, wäga walus! Jäta järele, mina olen saaks! Ai, ai, ai!"

„Wõi nii! Wõi teid on koguni kaks!
Seda rohkem nuhtlust olete ära teeninud.
Pead nõnda saama, et lihaste ja luuste
mõjub. Tahavad kahe mehega mind õige
wargile sundida. Tubliste, tubliste naha
peale!”

„Ai, ai, ai, ai!” kiunub herra peksja
käes.

„Annan sulle oma jau kätte ja panen
siis rehte sinni,” kätatseb Hans edasi.
„Homme wiin su mõisa herra kätte, et
seal weel teise naha täie saad ja üles tun-
nistad, kes su seltsimees on! Ei sa siis
enam teist korda tule mind wargile sun-
dima!”

Hans arwab herra jau käes olevat ja
laseb kraest lahti, et herra ära mõiks põge-
neda. Waewalt tunneb herra, et kraest
enam sinni ei peeta, kui ta jalgadelle walu
annab ja mõisa poole jookseb, mis jooksta
wõib. Hans jookseb silmakirjaks järele ja
hüüab: „Wõtke wargad sinni!” aga ei taha
herrat sinni wõtta ja laseb sellepärast ära
jooksta.

Teisel hommikul on reheapil esimene
töö herrale kaebama minna, tema ei wõida
enam reheapil ametit edasi pidada, sest
wargad ja rööwliid kippuda kallale,

„Vole wiga,“ wastab herra, „ei ma
sind lahti lase, ja oled mu kõige truim
teener. Võta aga iga ööse hea wemmal-
ligi ja anna igale ühele walu, kes su kal-
lale tuleb.“

„Alga mis herral wiga?“ küsib Hans
herra sinist silmnägu nähes.

„Kange hammawalu, armas Hans.
Nägu üsna paistetunud!“

„Wäga kahju, et herrale niisugune hir-
mus õnnetus juhtunud,“ öhkab Hans.

„Ma olen ammu ütelnud, et sa mu
kõige auusam teener oled ja näen seda nüüd
jälle. Säh, wõta see peu täis raha tänu
palgaks!“

Hans wõtab raha, tänab ja läheb.

Seft saadik elas ta weel julgemini kui
enne ja tegi, mis tahtis. Teadis ometi,
et tall enam kedagi korta ei olnud.

Ema ja tütar.

Ühel ajal oli lollakas tütar. Kord
saatis ema tütre külasse asja otsima, aga
ei belnud, mis. Tütar kobe walmis, jook-
sis nagu tuul kääku täitma, aga ei küsinud

jugugi, mida tuua. Raabri peremees oli parajaste wilja tuulamas. Coll tüdruk hõikas: „Tõudu, üleaedne! Ennä imet, mis suur wiljahunif sinul!“

„Kas Sumala anne sinu ime? Katsu, et minema saad, kui sull paremat asja ei ole.“

„Ei muud paremat küll midagi, aga ema saatis mind teilt asja otsima.“

„No mis asja?“

„Mis aga tahes.“

„Kas elawat wõi eluta?“

„Mõlemaid!“

„No wõta siis esite elaw! Eluta wõid pärast järele wiia, kui tarwis.“

Tüdruk pööris kanna pealt ümber ja waatas õue peale. Siin ei näinud ta ega praegu muud liigutajat kui sikk, kes toredate nagu grahw mõne sammukese jalutas, siis jälle uhkete seisatas.

„Kas wõtan selle?“ küsis tüdruk siku peale näidates.

„Minu pärast,“ wastas üleaedne naljal, sest sikk oli tujukas ja wihane, ega jätnud tasumata, kui keegi teda tahtis puutuda. Tüdruk tahtis looma finni wõtta, see aga taganes natukene tagasi, tormas siis püüdja peale ja pösis nii tubliste, et tüdruk

pikali maha langes ja suure nutuga koju poole jooksis. Siin kaebas ta emale oma õnnetust.

Ema aga ütles pool imestades, pool õpetades: „Näe nüüd: aja tühja asjale, karga ise kannule. Kui teine kord külasse lähed, ära ja enam asja inimestle, mis esimesel pilgul silma puudub. Ei pahanda siis kellegi meelt. Untakse asi kätte, ilma et ise pead püüdma ehk otsima. Näed teise tööl, ütle parem: Sumal jätkaku minu jagu ka!“

Koll tütar arvas enese nüüd targema olevat ja lubas ikka seda mööda teha. Teine kord läks külasse, kus tulekahju lahti peasnud oli ja praegu maja põles. Rahvas kandsiwad kihinal, kahinal wett ja püüdsiwad tuld kustutada. Tüdruk astus ligemale, tahtis oma tarkust hulga inimeste ees näidata ja ütles: „Sumal jätkaku minu jagu ka!“

Selle hullu jutu peale sai tüdruk wane-
mate ja nooremate käest tubliste tapelda. Külastubjas andis peale selle veel mõne märka mutsu. Tüdruk katsus, et minema sai. Kodu kaebas emale.

Ema wasta: „No eks ma ütle: oled õige imeline loom. Aga pane tähele, kui

teine fõrd weel niisugust asja näed, siis wõta pang katte ja wiiska wett peale."

ma õpetust meeles pidades läks tütar teine fõrd külasse. Kaks kla-eite seisiwad kaewu juures, wee panged kaewu rakete peal, ise westasiwad magusaste juttu. "Kas tead ka, kallis tdikene, minu tütar läheb mehele?"

"Wõi imet, wõi juba marjufe mehele. Noh kellele?"

"Et ikka linna saksale."

"Kas näe, wõi khe saksale?"

"Mõtle ometi, korstnaphki ja poisile!"

"Noh waata! Siis saab khe meistri emandaks?"

Tüdruk ei pannud pikemalt naeste juttu tähele; astus sõna lausumata kaewu arde wõttiis pange, ja wiiskas wee naestele kaela. Naeste nud läksiwad wiha pärast nagu kte harjad punaseks. Tüdruk katsus, et aga punuma sai.

"Kuida sa ometi nii loll wõisid olla?" noomis ema: "Waata, weel ühe forra annan ma sulle õpetust: "Pane tähele: Kui sa teine fõrd niisugust lugu juhtud nägema, siis astu whele ja kuula parem, mis teised inimesed rgimad."

Mõne aja peale läks tüdruk jälle külasse ja nägi kaks kera wainul purelemas. "Näe

nüüd karjakrantsja! Kust teil siis see tüli tuli?" ütles tüdruk koerte wahale astudes.

Teine koer aga hakkas teda kiskuma. Waewaga peasis tüdruk tagasi koju. Ei nüüd ema teda enam üksi wälja saatnud.

Kolm õde.

Ühel isal oli kolm tütart: kaks väga tereise waimuga, kolmas noorem õde aga wagusam. Wanemad õed oliwad noorema peale kadedad, sest et see väga ilus oli, ja nimetasiwad teda teiste ees alati lolliks. Noorem ei olnud ometi sugugi loll, waid niisama täie mõistusega kui teised. Kui ka õed ja teised inimesed nooremat õde põlgasiwad, pidas isa siiski temast niisama palju lugu kui teistest ja armastas lapsi kõiki ühe wõrra.

Korra läks isa linna. Enne minekut küsib ta tütarde käest, mis ta neile pidada tooma. Wanemad õed sooviwad kallid siidirätikuid, juukse paelu ja muud sellejarnast. Noorem õde ei ütle aga midagi. „Kas sa midagi ei taha?“ pärib isa noorema tütre käest.

"Miks mitte," kostab noorem tütar, "aga ma ei taha midagi nimetada, et sa minu pärast ilma aegu raha ei hakka kulutama. Antakse sulle aga midagi muidu, siis too see minule!"

Isa sõidab linna, müüb kauba ära ja saab rohkem kui lootnud. Hea meelega ostab nüüd poest wanematele tütardele siidi rätikuid ja veel muud, mis nad nõudnud.

Kui kaup ära ostetud, küsib kaupmees: "Kas tahad, et sulle midagi kingin?"

"Kell kingituse vastu," vastab mees.

"Noh hea küll, siis kingin sulle kassi poja. Minu kassil mitu poega; ei taha neid uputama hakata; võta üks ligi, wii koju!"

Mees kingitusega rahul. Kannab kassi poja wankrisse ja wiib koju. Wanemad tütreid tulewad isale poole tee peal wasta waatama, kas neile soowitud asjad kaasa toodud. Isa annab rätikud ja asjad tütarde kätte. Need wõtawad wasta, aga ei täna kordagi.

Kui isa hobuse eest ära wõtab, tuleb noorem tütar rõõmsa näuga isa juurde ja ütleb: "Eks ole tõsi, armas isa, et kingijad kõik jurnud?"

„Ei, tulla tütar,“ vastab isa. „Kinfijad elavad weel. Olen sullegi kingituse kaasa toonud. Mine waata, wanfri pealt leiad!“

Kange tuhinaga jooksewad wanemad õed waatama, misjugune kingitus nooremalle õele toodud. Naerdes tulewad nad tagasi, kui wanfri pealt muud ei leia kui kassi poja. Noorem õde aga wõtab kassi poja armuga sülle ja wiib tuppa. Küll pilkawad ja naerawad wanemad õed teda sellepärast, aga ta ei pane sest midagi tähele, waid jõodab kassi poega piimaga. Kiisuke kasvab jõudjaste, saab targaks ja on tüdurufu meelest armas ja kallis.

Ühel pühapäewal lähawad wanemad õed kirikusse, ei wõta aga nooremat kaasa, waid jätawad koju, et ta majatallitusi korraks ajaks. Kurwa meelega astub noorem õde aeda ja hakkab kassiga mängima. Korraga lendab ilus kollane lind tüdurufu juurde õunapuu otsa. Ta waatab lindu hoolega ja näeb linnul kuldjõle noka wahel. Kass ronib sedamaid puu otsa. Lind ei lenda eest ära. Kass wõtab kuldjõle linnu noka wahelt ja wiib alla tüdurufu kätte. Tüduruf wõtab kuld-

sõle wasta ja peidab ära. Ei kõnele kelle-
gile linnust ega sõlest.

Teiselgi pühapäewal lähawad wane-
mad õed jälle kirikusse ja jätawad noorema
õe koju.

Kurwa meelega sammub noorem õde
oma kassiga aeda. Pea näeb ta kollase
linnu jälle puu otja lendawat, mitu kal-
list kuldjõrmust noka wahel. Kass ronib
teda nähes puu otja, toob kallid sõrmused
ära ja wiib tüdrukku kätte. Nagu minewa
korra, peidab noorem õde ka nüüd sõrmu-
sed ära ja ei raagi lugu kellelegile.

Kolmandamal pühapäewal paha ilm.
Wanemad õed ei lähä jelle ilmaga kiri-
kusse, waid ütlewad nooremale õele :
„Mine sina täna ega paha ilm sulle midagi
ei tee! Meie jääme täna koju!”

Kõõmsa südamega lähab noorem õde
hulga aja takka kirikusse. Enne minekut
toob kassi läbi saadud ehted warjult wälja,
paneab kuldjõle rinda ja sõrmused sõrme.
Kõige kiriku tee wahiwad kirikulised tema
peale. Kirikuski waatawad kõikide silmad
üksnes teda. Kirikust wälja tulles kõneleb
igaüks üksnes temast, ja paneb imeks, kust
ta niisugused kallid ehted jaanud.

Järgmisel pühapäeval jälle ilus ilm. Wanemad õed lähawad jälle kirikusse, aga ei wõta nooremat kaasa. Igal pool kuulewad nüüd, kuidas nooremat õde ja tema ehtid kiidetakse. Keegi ei waata enam wanemate õdede peale.

Pahase meelega tõttawad wanemad õed kirikust koju, kutsuwad kohe noorema õe enese juurde ja küsiwad, kuidas lugu olla. Ilma mingisuguse kawaluseta ja kartuseta kõneleb noorem õde loo põhjani ära, kuidas kallid ehted saanud ja kus neid kannud.

Nüüd hakkawad wanemad õed kassi silutama, meelitama ja temale kõige magusamaid suutäisi andma. Aga et kass nende käest siia maale alati jalaga hoopis saanud ja seda ja teist häda tunnud, ei sõbrusta kass nendega mitte. Kus iganes wõimalik, näitab ta neile tüüni. Tüki aega katsuwad wanemad õed kassi weel meelitada, et ta neile ka niisugust kallist wara muretses, aga kui wiimaks näewad, et asjast midagi wälja ei tule, ähwardawad nad kassi ja piinawad nüüd weel rohkem kui enne. Aga kass ei too neile ometi midagi. Wiimaks südamed täis; nad wõtawad kassi kinni, lööwad maha ja wiskawad järwe kõrtjatesse.

Kurwal meelel istub noorem õde kodu ja kurdab oma kallist kassi taga. Ei tall maitse mõnda aega süüa ega joof; nõnda suur kurvastus kassi pärast.

Et wanemad õed kudagi wiisi wara ei saa, wõtawad nad nõuukõs noorema õe elule otse teha ja tema ehtid ära pärida. Kui noorem õde pühapäewal kirikusse lähäb, waritsewad nad tee ääres metsas ja lööwad õe nõndasama maha nagu nad ta kassi maha löönud. Siis kaewawad kaunis sügawa augu, wiskawad õe sinna sisse, toowad järwest pilliroogu, katawad pillirooga finni, ajawad mulla peale ja lähäwad ära. Se kallid ehted nüüd nende pärast.

Sauda wisatud pilliroog hakkab sedamaid kangeste kaswama. Teisel päewal mühiseb suur pilliroo mets juba haua peal. Kogemata juhtub karjane sinna. Smekõs pannes näeb ta, kudäs ühes kohas metsas palju ilust, paksu pilliroogu kaswab. Ta wõtab nua, lõikab ühe pilliroo maha ja teeb eneselle wile. Wile healt kuuldes ehmatab karjane koguni ära. Wile ei tee mitte niisugust healt nagu muud wiled, waid puhub ühte wiisi: „Olin enne kene neiu, päewa kaks nüüd surm mu peiu!“ Sga kord kui karjane puhub, kuuleb ta sedasama,

Selgeste saab ta aru, et siin midagi iseäralikku asja juhtunud. Ilma aja wiitmata jookseb ta kohtumehe juurde ja kõneleb temale lugu. Kohtumees lasseb teda enese kuuldes wilet puhuda ja kuulab ka nüüd sedasama. Et õhtu käes, ei wõi sell päewal enam waatama minna. Karjapoisi jätab ta teejuhatajaks enese juurde.

Teise päewa hommiku wara ruttab kohtumees mitme mehega metsa imelikku kohta waatama. Karjapoiss puhub jälle wilet ja kuule nüüd: „Olin enne kena neiü, päewa kolm nüüd surm mu peiu!“ Pealeiawad mehed selle paksu pilliroo põõsa üles, hakkawad kaewama ja näewad nüüd mulla ja pilliroo all kena neiü. Eht küll kolm päewa juba mulla all, on ta ometi alles nõndasama ilus nagu elus: paled punetawad nagu punapalgelised õunad sügise aias. Mehed wõtawad neiü enesega kaasa. Tõttawad targa juurde nõuu küsima, kuidas neiut üles äratada.

Tart juhatab nõuu küsijad pühale hallikalle, kus surnut kolm korda püha weega pestakse: siis tulla elu jälle tagasi. Enne kui mehed uueste teele lähawad, saawad nad teada, kes neiut surmanud. Nad on neiü haua pealt mõned pillirood ligi wõt-

nud ja teewad neist nüüd wiled. Sga wile laulab ise lugu. Nii neil aru käes, et õed kurjategijad. Otiakohe ruttawad nad õdede jaurde, wõtawad õed kinni ja wiitwad kohtusse. Siis alles kannawad neiu pühale hallikalle.

Püha hallika ääres pesewad nad targa õpetuse järele neiu kolm korda püha weega. Sedamaid ärkab neiu nagu pikast unest üles, tõuseb püsti ja on niisama terve nagu enne. Rõõmsa südamega sammuwad mehed koju pole. Tee peal tuleb neile noor mõisnik wasta. See näeb ilusat neiu, hakkab teda armastama ja palub teda eneselle abikaasaks. Neiu noormees meele pärast, wõtab pakkumise hea meelega wasta. Noormees wiib mõrja sedamaid oma mõisa, kus uhked ja toredad pulmad peetakse. Pulma wõeraste seas on ka neiu isa; õed aga wiitwad wangitornis; neid on kohus surma mõistnud. Kui kuningas ka pulma tuleb, heidab pruut ta jalgade ette maha ja palub, et kuningas ta õdede peale armu heidaks. Kuningas ei taha pruuti kurwastada; sellepärast lubab ta pruudi õdedele süü andeks. Kuninga pea lähäb wiinast kirjaks; rõõmu tujul kutsub ta pruudi enese ette ja käsib pruuti paluda, mis iganes soowib;

kõik tahta ta temale anda. Pruut aga ei palu muud kui et kuningas tema kassi jälle elawaks laseks teha. Naeratades lubab kuningas pruudi soovimist täita, kui võimalik.

Sedamaid saadab kuningas mitu meest targa juurde nõuu küsima, kuidas kassi elusse ajada. Tark juhatab mehed selle järwe äärde, kuhu kass wistatud ja kassib seal kassi otsida. Mehed lähawad järwe äärde, otsiwad kassi pea üles ja wiiwad targa juurde. Tark wõtab pudeli, tilgutab pudelist rohku jurnud kassi peale ja loeb siis mitmesugusid sõnu. Silmapilk fargab kass üles ja hakkab haledaste karjuma. Mehed wõtawad kassi sülle ja kannawad nooriku kätte, kes kadunud kassi õisates tuppa wiib.

Kui ka noorik õdedelle nende süü täieste andeks andis, oli neil ometi nõnda suur häbi, et nad endid noorema õe filmagi anda ei julgenud. Igaüks hoidis ennast nende eest kõrwale; keegi ei tahtnud nendega tegegemist teha; nad jäiwad wanaks tüdrukuks. Noorem õde elas mehega elu otsani õnnelikku elu. Kassi pidas ta wäga suure auu sees ja armastas teda nõnda nagu oleks ta tema laps olnud. Kui hiljem noorema õe pojad juureks kaswasiwad, heitsi-

wad nad sõjameheks, tegiwad wapraid tegusid ja maalisiwad enestelle õnnelikfude juhtumise mälestuseks kassi pea kilbi peale. Nad saiwad nõnda kuulsa, et igal pool kassi peaga kilbimeestest suure auustusega räägiti.

Kolm wenda.

Ühel isal oli kolm poega. Isa armastas nooremat kõige enam. See oli kõige sõna kuulelisem ja muidugi väga hea poiss. Poissid kaswawad üles, aga wanemad ei taha sugugi enam isa sõna kuulda ja lähawad sellepärast reisi pääle õnne otsima. Isa palub neid küll koju jääda, sest et nendel ühestki puudust ei olla. Aga poisid ei pane isa manitsusi sugugi tähele, waid päriwad oma jau warandust isa kätte wälja ja ja lähawad oma teed.

See peal saawad sipelga pesa juure ja häwitawad ülemeelsel wiisil selle ära. Nõnda sama lõhuwad nad ka pardi pesa ja mesi-puu. Einnas prassiwad oma wara ära ja peawad nüüd kapi nõjal edasi rändama. Kogu ei julge keegi minna. Suures kitsi-

fuses edasi rännates juhtuwad nad metsas suure maja juurde ja paluwad näljakustutuseks tüfikest leiba ja peale selle öömaja.

Siin elas aga üks noid ja see tahtis neid hoopis ära hufata. Ta andis neile kolm tööd ära teha. Esiteks 700000 pärlit söödi pealt üles noppida, teiseks mudasest jõest fuldwõtit wälja tuua, ja kolmandaks wiis nad ühe kiwi juure ja päris, mis selle all on. Et mehed ühte ainust nendest nõudmistest ei wõinud täita, sellepärast muutis noid nad jenni kawa kiwideks, kunni keegi tuleb, kes need tööd ära jõuab teha.

Nõnda läks lugu wanemate wendadega. Noorema wenna käsi käis aga isa juures väga hästi. Sellegi pärast ei wõinud ta oma wendi ära unustada. Igatsus neid näha ja neid aidata, kui nad hädas on, kaswis wiimati nõnda suureks, et isa ette astus ja luba palus neid otsima minna. Isa soowis poegi küll enne surma weel näha, aga kartes, et nooremalle teel wahest õnnetust juhtub, ei lubanud ta poega mitte otsima minna. Poiss ootas weel, aga palus ikka uueste, kunni isa minna laskis.

Noorem wend jõudis nõndasama sipelga, pardi pesa ja mesipuu juurde, aga ei teinud neile midagi wiga, waid saatis sipelga

pesa juurest kats poisssi ära, kessel kuri nõuu
 südamel. Vardipesa kaitsis rebase cest
 ja mesipuu kallalt peletas karu eemalle.
 Selle tänu tasumiseks lubasivad kõik kolm
 teda hädas aidata.

Pika teekonna ja asjata otsimise järele
 sai tema viimati nõia maja juurde.
 Talle lubati õomaja, kui ta kolm ülewel
 nimetatud tööd ära teeb; kui mitte, siis
 ahwardati teda kiwiks muuta.

Hommiku wiis nõid ta jõodi peale ja
 kästis õhtuks 700,000 pärlit üles noppida.
 Mees oli mures ja armas, et päikse looja-
 minekut enam ei näe. Kui aga nõnda hinge
 ahastuses istus, tuli sipelga kuningas oma
 perega ja noppis kõik pärlid weel enne
 lõunat ära. Teisel päewal tõi part jõest
 wõtme wälja. Sa kolmandamal päewal
 nõudis nõid, et mees ütleks, misjuures
 kolme kiwi all kõige enam mett on. Seda
 õiget wastust andis mees mesilaste abiga.
 Nõnda tallitas ta kõik kolm tööd ära ja
 päästis oma wennad.

Kolmas kiwi oli ühe kuninga tütar,
 keda nõid warastanud ja kiwiks muutnud.
 See sai noorele mehele naaseks ja pärast wana
 kuninga surma astus meie noormees trooni

peale. Wanemad wennad saiwad mõistlikuks ja tegiwad wanale isale palju rõõmu. Nõid aga läks wiha pärast lõhki, sest et kõik kolm tööd ära tehti.

Oma tütar ja mehe tütar.

Mees elas naesega väga õnnelikku elu. Mendel oli üks ainus tütar, keda nad väga armastasiwad. Aga Liima Hannus tuli ja wiis ema mulda, kui tütar alles seitse aasta wanune. Paari aasta pärast wõttis mees eneselle küll naese, aga tütrekesele ei saanud mitte ema. Wõeras ema tõi endisest abielust tütre ühes. See oli ellitatud, kurja südamega laps ja waewas oma kasuõde mitmel kombel. Hafatuses läks weel kudas läks. Pärast poole tõmmas naene aga mehe püksid jalga. Nüüd ei olnud mehel ega tema tütrele kusa gilgi mahti. Suhtus weel see õnnetus, et mees ära suri. Mehe tütar jäi nüüd hoopis waeseks lapseseks. Hirmus põli algas waesel.

Korra küpsetas perenaene leiba ja andis kõigile pätsikese maitseada. Waene laps palus ka. Perenaene kaapis küna küljest

natukesse taignast, pistis selle weel haganate
sisse ja wiskas uffe taha üteldes: „Mine
johu!“

Waele lapse kõht oli väga tühi. Lähäs
pätšifest wõtma, aga pätš hakkab jooksuma.
Waene laps jookseb järele. Tee peal tuleb
lammas wasta, ütleb: „Hea laps niida
mind; minul on väga soe. Pool osa willu
wõta eneselle waewa palgaks.“

Waene laps niidab lamba ära, aga ei
wõta willu sugugi. Pätš aga pistab jälle
punuma. Teel tuleb lehm wasta, lüpsif
sarwil. Käsšib ennast lüpssta ja lubab poole
piima waewa palgaks. Waene laps teeb,
mida lehm nõuab, aga annab piima kõif
tagasi. Pätš ruttab edasi, waene laps
järele. Kaewu ääres seisab hobune, palub
ennast joota; lubab selle eest waest last
edasi sõita. Waene laps täidab temagi taht-
mist, aga ei istu mitte hobuse selga.

Pätš tormab edasi ja jääb ühe urtsiku
juurde seisma. Siin lausub wana emakene lap-
sele: „Kulla lapsuke, küta minule saun ja
wihtle mind puhteks.“ Kui ahi kõetud,
ütleb emakene: „Wõta mind nüüd juuksid
pidi kinni ja kisu sauna.“ Waene laps
wiib emakese hellaste. Saunas käsšib ema-
kene ennast wistega lõhkuda. Waene laps

teeb aga pehme wiha ja peseb wanakese ilusti puhtaks.

Pärast wihtlemist wiib wanake waeße lapse teise kambriisse, kus palju kaatikesi oli; mõned kullast ja hõbedast, teised jälle puust. „Walitse eneselle üks waewa palgaks!“ ütleb wanake.

Waene laps wõtab alandliku meelega kõige halwema. „Mine nüüd koju,“ ütleb emake, „kutsu kõik tuttawad ja sugulased kofku ja tee kaatike lahti, küll siis näed, mis seal sees seisab.“

Waene laps lähäb koju ja teeb, nagu kästud. Kasi kulda ja kallid kiwa täis. Perenaene tahab küll käest ära riisuda, aga nägijaid palju. Ei julge.

Teise korra küpsetas perenaene jälle leiba. Andis kõigile katsekaku, ka waeßele lapsele; üksnes oma tütre jau wiskas ukse taha. Perenaese tütar läks ära wõtma, aga katsekakk pistab joofäma. Perenaese tütar taga järel. Teel tuleb lammas wasta, rauad sarwil. Palub ennast niita. Tüduruf niidab, aga wõtab willad kõige raudadega ühes. Katsekakk jookseb edasi. Lehm tuleb wasta, palub ennast lüpsata. Perenaese tütar lüpsab, aga wõtab piima ära; joob mis jõuab. Mis üle jääb, wiskab

kõige lüpsifuga kraawi. Hobust ta ei joo-
dagi. Wana emakest sõitleb ta esite rop-
pude sõnadega ja teeb siis kõik sõna järele,
nõnda kuida nõutud.

Pärast wihtlemist walitseb ta eneselle
kõige uhkema kastifese.

Kodu kutsus ta kõik sugulased kokku,
aga waese lapse peale ei mõtelnudki. Lae-
kast tuli tuld ja tõrwa wälja. Sugulased
peasiwad waewaga, aga emal ja tütrele
jäiwad mõlematel tõrwa plekid ja tule
armid elu ajaks näu peale.

Waene laps sai pärast tublile mehele
ja elas kaua õnnelikku elu. Perenaese tütar
jõi aga wanaks tüdrukuks, sest et süda
nõndasama must ja rojane nagu nägugi oli.

Rikas ja waene wend.

Raks wenda elasiwad üsna kõrwuti.
Wanem wend Jaan oli väga rikas ja
ahne. Temast mõis ütelda, et ta mitte
Suudile kiwi pead peksta anda ei raatsinud.
Noorem. Türi oli hoopis teist loomu; ta
süda oli helde, meel lahe ja eluwis kõigiti
wiisakas. Jaan elas isamajas, Türi aga

wäljas. Sürile tuliwad mitmesugused õnnetused, nii et ta aega mööda koguni waeſeks jäi. Hakatuses laenas Taan temale weel mõnda, aga wõttis selle eest kümnefordse kasu. Kui Süril wiimati midagi enam ei olnud ja õnnetused weel ikka ei lõpnud, ei annud Taan talle enam midagi, waid saatis iga fõrd kirudes ja sõideldes tühjalt ära. Süri kaebas häda teistele. Temale wastati: sinul rikas wend, küll see aitab.

Mõnda kaskwis häda ikka suuremaks. Lapsed ja naene tahtsiwad leiba, aga mehel leiba sugugi. Suures kitsikuses wõtab ta nõuaks weel korra wenna palwele minna. See saadab teda aga koertega õuest wälja. Rodu ei jõua mees enam laste kisa kuulda; ta põgeneb meelt ära heites metsa poole. Metsas jõuab jõe juurde. Jõe ääres edasi käies leiab mõne lootſiku. Et õhtu käes, tikub mees kummuli pöördud, lootſiku alla ja jääb puhkama.

Wõis paar tundi mööda läinud olla, kui ta jões sobinat ja tuules suurt kohinat kuuleb. Ta waatab ettewaatlikult lootſiku nõlwa alt wälja ja näeb suure ehmatusega, kuidas jõest suur kurjawaimu kari wälja tuleb, muist sabadega, muist sarwedega.

Wana sarwit istub just selle lootsi peale, selle all Türi puhkab. Nüüd algab nõuu pidamine. Wana sarwit kutsub sellid kõik nime pidi ette ja pärib järele, mis teegi toimetanud.

Üks jutustab: „Mina olin siamaani Kale Jaani juures ja ässitasin seda, et wenna Türi wasta öieti kuri oleks. See läkski minul korda, sest Jaan ässitas täna koerad Türi peale ja see waga lammas põgenes meelt ära heites laste nälja kisa eest metsa. Wärawas pörkasin ma tall jala kiwi wasta ja hirwitasin, kui mees taewa poole õhates edasi lonkas. Mees wilets ei teagi, et sellesama kiwi all suur raha pott seisab.“

„See oli ilus, see waga tall ei olnud mull ammugi enam meele järele,“ wastab wana sarwit.

Teine saadana sell arutab: „Mina lõhun iga õõse tammi ära, mis siit kaks wersta all pool tehakse. Nüüdne meister tõmmab wistist meelt ära heites kõie kaela, nagu kuus enne teda ju teinud. Hi, hi! ta ei tea, kui hõlpus see töö korda oleks saata. Mõni werst siit eemal jooksewad kolme walla piirid kokku. Tooksi ta sealt seitsmet sugu heina, suitsetaks nendega seitse

lorda päikese tõusu ajal kaljusid, mis tammi kohal; siis langeksiwad need jõkke ja kõige findlam tamm oleks walmis."

"Oled wiks pois, tallita aga edasi," sõnub wana sarwik.

Kolmas arutab: "Ma waewan kuninga tüdart juba seitse aastat. Üretid ja targad on kõik tembud ära teinud, aga ei aita nende asi midagi. Päriskrohtu ükski ei leia, ehk küll muud ühtigi tarwis ei ole kui kirikusse minna, ja altari juurest pabermal poolt üheksa põranda lauda ära lugeda. Tõmmataks üheksas laud ülesse ja astutaks üheksa sammu hommiku poole, kus hiire pesa, mis ära peab feedetama ja selle wett joodama, siis terwis käes!"

Siis oleksiwad wähest paljugi rääkinud, aga kuff hakkas laulma. Kurjad wainud jooksiwad kāraga jõkke.

Mees lootiski all tänas Sumalat, et eluga peasnud. Wõttis nõuiks järele katsuma, kas nende kõne wale ehk tõsi.

Hommiku edasi rännates leidis ta ka tõeste tammi, kelle kallal töömehed asjata tööd tegiwad. Ta tõi rohud ja tamm oli walmis. Meister maksis hea meelega talle juure hulga raha. Mõndasama tegi ta ka kuninga tütre terweks. Kuningal oli hea

meel ja kinkis talle mitu suurt mõisat. Koju tulles leidis ta omaksid küll suure hädas, aga ikka veel elus. Kui omaks-
tel nälja oli kustutanud, võttis ta wära-
wate juurest raha poti wälja. Siin oli
kulda ja hõbedat nõnda palju, et seda
lugeda ei jõudnud.

Wend kuulis, et mees palju raha leid-
nud. Joofsis ruttu teise juure ja päris
järelle, kust see nõnda palju raha saanud.
See seletas kõik ära. Aga teine ei olnud sel-
ega rahul, waid nõudis enesellegi osa. Wend
oli helde südamega. Ei ta keelanud. Andis.

Saan mõtles ööd ja päewad, kuidas
weel enam raha saaks. Wiimati oli nõuu
käes. Waewas ja piinas naest ja lapsi
ja ootas, millal nende nälja kisa suureks
läks. Süri sai seda kuulda, palus teda,
et kodust ära ei joofseks. Alitas Saani oma-
ksid, kus wõis. Saan üleannetu ei lasknud
aga midagi teha ja piinas ikka edasi.
Ühel päewal arwas ta paraja aja olevat.
Kui naene ja lapsed jälle nälja hädas
kõkendasiwad, joofsis ta ära. Wärawas
kõmistas ta just tahtmisega ja hüüdis:
„Kuradi pärast!“ Joofsikute juures tikkus
ta ühele alla ja ootas ning rehkendas suure
ahnusega, kui rikkalt ta nüüd koju läheb.

Tüki aja pärast tulivad kurjad waimud jõeist wälja. Wanasarwik istus lootsi ku peale ja nõuupidamine pidi algama. Aga seal tuli üks weel suure õhinaga ja hüüdis: „Mitte weel! Minewal korral on wistist keegi lootsi ku all kuulanud, sest need tähtsad tööd, mis üle siin rääkisime, on kõik ära tehtud. Sellespärast otsigem lootsi ku alused läbi.“ See sündis. Jaan leiti üles.

Kurjad waimud wiisivad ta naerdes põrgusse. Wend elas aga weel kaua õnnelikult. Tegid waestele palju head ja aitas oma õnnetumat wenna perekonda.

Peasukese laul.

Laps mull ära tapeti,

Kangas katki raiuti,

Ennast peale pekseti,

Tsilo wilo tsirrrr.

Korra elas tige, lakkuja mees. Maene tallitas hommitust õhtuni kõiki, mida tarwis. Ühel päewal tuli mees jälle lakku täis mürades uksest sisse. Maene kudus kangast ja kusutas wäikest last. Südame täiega kargab mees kanga kallale, lükkab

naese eest kõrvale, tõmmab kirmu kätte ja raiub kanga telgede peal puruks. Naene hakkab nutma. Mees saab pahaseks, annab lapsele rusikaga pähä ja lööb hoobiga suruks. Siis wirutab tümmikaga naest, funni fee wiimaks pool uimaselt maha kukub.

Vanataat halastab õnnetuma naese peale ja muudab teda sell filmapilgul mustaks peasufeseks. Peasufene kargab wurnal mehe kätte wahelt ülesse ja tahab uksest wälja lennata. Mees tõmmab mõõga ja sõhatab peasufest; ei saa aga õieti pihta, waid lööb kõigest peasufese hanna suled kabele poole tsestelt lõhki. Peasufene aga lendab uksest wälja tua ette, tua eest liiatua peale ja liiatua pealt katuse unka, katuse ungast wälja õue. Seal lendab tema sugu weel praegu ning laulab oma esiwanema mälestuselt aiateiwa otjas ülemal nimetatud laulu. Ka ehted on peasufesel ifka weel needsamad, mis õnnetusekorral õnnetumal seljas oliwad; must rätt peas, punane kaelas; ilus walge särk ja süsimust kuub seljas. Ja siamaale ifka weel ei karda peasufene oma sugulasi inimesi nõnda kui teised linnud, waid pesitab inimese elumajade ümber.

Tühi mõis*).

Kord oli kaks mõisat, teine uus, teine wana. Aga wana mõisas ei wõinud keegi elada, sest et seal alati üht ehk teist moodi nägemisi nähti, mõni kord sead suurte sarwedega, hobused kahe peaga, lambad ilma nahata, koerad mitme jalaga. Peale selle oli veel mürinat ja kárinat, nutmist ja hulumist, naermist ja wingumist; seepärast seisis ta mitu aastat üsna tühi.

Korra tuli õige palju wõerad uude mõisa kofku proua sündimise päewast oja wõtma. Sga aasta peeti nimetatud päewa juureste, aga täna oli ometi rohkem saksu kofku tulnud kui ilmaški enne ei olnud nähtud. Kõik wõerad wõeti auusaste wasta ja anti neile kuiwa ja märga rohkeste südame finnituseks, mida nad tänuga maitsefiwad ja wana prouat kaua elada lastfiwad. Shtu oli juba pidulistele kätte jõudnud, ja ligemalt wõerad tegiwad minekut. Palju oliwad aga kangelst tulnud, kes täna enam teele ei tahtnud minna, waid õõsetfi sinna soowifiwad jääda, sest päewane wäfi mine waewas neid kangeSte. Aga õnnetusets nappis ruum ja üks herra pidi ilma asemeta jääma, et küll kõi kámbriid ja

*) G. Gallo ainete järele.

tuad puupüsti täis pandi. Rahetjedes läks mõisa omanik wõera juurde ja ütles: „Armas sõber ja kasuwend, nagu sa näed, ei ole mul enam mujal sinule kohta anda kui wanas mõisas. Seal on puhtad kambrid, head woodid ja kõik tarwilised majariistad; aga nagu sa tead, ei ole seal kaua keegi sees elanud ja ei tahagi elama minna, sest inimeste jutu järele teha seal kollid sees kära ja müra.“ — „Tühja ka,“ kostis wõeras ja pigistas mõisa omaniku kätt. „See on narride jutt, kes seda peab rääkima! Niisugune julge mees nagu mina, — ja see peab tontisid kartma!“

„Ufun, ufun, kasuwend!“ hüüdis mõisa omanik ruttu wahela ja püüdis asja tõeks teha. „Kes alati mehine mees on, see ei pruugi millalgi tühja karta! Mina tulen ise sinuga kaasa ja siis heidame mõlemad sinna magama.“

„See on õige,“ wastas teine ja wõttis lauluraamatu kaendla. Mõlemad herrad kõndisid wana mõisa juurde, kus teener woodid ülesse tegi ja küünlad põlema süütas.

„Waata, waata, siin wõib ju üsna rahuliste puhata,“ hüüdis wõeras ja pani lauluraamatu pea alla.

„Üksa tõsi,“ kostis teine, „ma loodan, et sina wist üksa rahul oled ja pealegi weel kiidad. — Head ööd!“

„Head ööd, kasuwend!“ ütles mõeras ja andis kätt.

Ühimeses uinumises kuulis mõeras mängu healt, pärast inimeste sissetulemist mõekade ja kannuste kõlinat. Kohkudes wõttis ta tule ülesse ja nägi nüüd, et uhked pulmalised tema kambriisse oliwad tulnud ja lusti pidama hakkasiwad. Kehwis ja lindis, hõbepaelus ja kuldressides, oliwad kõik sissetulijad. Wäga imelikult ilusaste tantsides, mängides ja lauldes pidasiwad nad kena pidu, kuna muusikafoor rõõmsaste pasunaid puhus. Kõiksugu kallid wiinad, koogid, saiad, j. n. e., kanti pulmalistele ette. Magaja jäi woodi istuma ja waatis ilma kartusega rahulikult piduliste nalja, ilma et keegi oleks temaga sõna rääkinud. Napsud, mis woodis istujalle anti, wõttis ta tänuga wasta, aga magusad jõögid pistis ta peapadja alla. Nõnda wälkas pidu paar tundi edasi, — kui wiimaks uhked pulmalised minekut tegiwad.

Korraga oli kamber inimestest tühi, aga üks ilma peata naesterahwas jäi

herra woodi ette seisma, ilma et sõna oleks rääkinud ehk pisut ennast liigutanud. Dja-wõtlikult waatas herra tema peale ja küsis wiimaks:

„Auulik naesterahwas, mispärast teie siia jäite, kuna teised kõik on ära läinud?“

„Mina olen ilma peata pruut, kes rahulist hingamist otsib,“ kostis ta. „Olge nõnda hea ja täitke minu palwet! Mina olen siin mõisas mitu sada aastat luusunud, ilma et keegi mind waewast oleks peastnud! Ma ei ole siin mõisas õiget surma surnud; ilma matmiseta rändan juba aastasajad, mis mind päew päewalt ikka wiletsamaks teewad! Mul on siin all keldris üks raudkapp, mis kulda ja hõbedat täis seisab; matke mind maha, siis luban ma poole warandust teile ja poole oma kihelkonna waestele. Ma näitan teile kõik, nimelt seda, kus minu pea ja jalgade koht saab olema.“

Ilma wasta rääkimata tuli herra woodist, pani riidesse, wõttis lauluraamatu ja läks naesterahwaga keldrisse. Herra luges matmise sõnad, riputas mulda peale ja forraga oli see inimene ta filmade eest kadunud. Töö oli tehtud ja ta tõttas ruttu jälle oma kambrisse tagasi, kus ta

hommikuni rahuliste puhkas. Kui hommiku üles ärkas, riidesse pani ja teistele teadust wiis, mis tööd ta öösi teinud, paniwad teised kõik seda kohkudes imeks ja läksiwad warsti lubatud warandust ülesse otsima, mis nad ka pea leidsiwad.

Pool warandust sai kihelkonna wäestele, pool meie tuntud herrale, kes kolmandamal päewal rõõmuga koju sõitis ja waranduse läbi rikkaks meheks sai. Sest nimetatud päewast saadik jäi wana mõis igale ühele armsaks. Ilmaski ei nähtud seal enam nägemist.

Lõpetuseks ütlen weel, et seal wanas mõisas enne üks poisimees herra oma õega elanud. See nimetatud herra sõitnud mõrusesse ja õde pidanud kodu jääma, sest ta ei ole tahtnud palju wäljas käia. Tall olnud 35 aastat juba turja peal olnud ja peigmees ähwardanud pea temale kosja tulla, kelle peale ta ka tõeste oli lootnud. Aga õnnetuseks oli ta nüüd peigmehe käest kirja saanud, kes temale seda kirja läbi teada annud, et enam ei olla tarwis tema peale loota, sest ta olla juba teise pruudiga kihlatud ja pea saada pulmad olema. Kohkudes luges endine pruut neid sõnumid ja läks suures kurwastuses alla keldrisse,

Kus ta ennast üles poos. Wend tuli mõne päewa pärast koju, otsis teda ja tema warandust, aga kõik oli kadunud ja jäigi kaduma. Kelder, kus öde ennast üles poonud, ei olnud kellegil inimesel pruugitanu ega kaidaw koht. Waene hing jäi aga ümber hulkuma, kunni wiimaks aastasadade järele julge herra teda peastis ja temale hingamist saatis.

Wiisumees.

Wõeras mees tuli külasse peremehe juurde ööjeks. Tall olivad wiisud jalas, muidu aga õige priiskeste riidis. Pererahwas olivad lahked inimesed ja püüdsiwad kõigi pidi wõera wasta head olla. Aga mitte nõnda Wiisumees. Shtu küsis ta, kuhu ta oma wiisud wõib panna. Temale näidati koht, aga mees ütles: „Minu wiisud on harjunud kanade juures olema.“ Peremees naeris selle nalja üle ja kaskis wiisud kanade juurde panna. Seda tegi ka mees. Dösil tõusis ta aga üles, purustas wiisud ära ja seadis tüfid kufe ette. Hommiku astub ta peremehe juurde ja ütles: „Minul on öösi kahju sündinud.“

„Kes tahju teinud, see peab seda ka tasuma,“ vastas peremees.

Sellest sõnast kinni pidades võttis mees kuke ära, veldes: „Kuff on minu wiisud ära purustanud.“

Teisel ööl pani wiisumees teisel kohal kuke vinaste sekka; öösi meristas ta kuke ise ära ja võttis selle eest vina ühes. Kolmandas kohas tegi ta sedasama tempu härjaga. Härja wahetas ta uhke hobuse wasta. Nüüd läks mees rõõmsa meelega sõitma. Alga kättemaksmine tuli.

Tee peal sai ta rebasega kokku; mees võttis selle peale ja sõitis edasi. Edespidi tegi ta sedasama hundiga. Edasi sõites puutus talle karu silma; see lames ka ree peale. Koorem oli aga nüüd raske ja tee käänu peal läks ais katki.

Mees saatis loomad metsa uut aisa otsima. Need tuliwad tüki aja pärast, aga parajat ei olnud ühelgi. Rebane ja hunt tõiwad peenikesed kepikesed, wana mesi-käpp aga suure kuuse kõige juurte ja oks-tega. Nüüd läks mees ise. Senni sõiwad aga metsalised uhke hobuse ära, toppisiwad naha õlgi täis ja seadsiwad jalgade peale seisma. Mees jõudis aisaga tagasi ja rakendas hobuse ette. Sõit pidi algama.

Alga waata imet! hobune ei sõida! Mees waatab järele ja saab aru, mis kurja metsalised teinud. Ta nõuab neilt oma ruuna tagasi. Need wastawad aga, et mees seda ise teinud, kunni nad aisa otsinud. Keegi ei anna järele ja tüli lähäb ikka suuremaks. Wiimati hüüab rebane: Nii lugu ei lähä, meie peame lugu seletama! Siin eespool on haud. Lähme hüppame kõik korraga sealt üle. Kes sisse kukub, on süüdlane."

See nõuu wõeti wasta. Kõik läksiwad augu juurde. Lugu äär oli aga alt vönes. Nii pea kui karu raske kehaga peale astus, kukusiwad kõik sisse. Nuk oli wäga sügaw. Ei wõinud ükski wälja peaseda. Nälga läks suureks. Metsalised sõiwad wiisumehe kõige esite ära. Siis tuli kord hundi kätte. Nüüd murdis karu rebase. Karu surmas kätt. Nõnda saiwad kõik oma teenitud palga kätte.

(Otsinud poisike*).

Ühes metsatalus elas waene abielu paar ainsa pojaga, kes metsas karja hoidis. Ühel

*) See ja järgmine jutt J. Kotli käest saadud ainete järele.

õhtul karja finni pannes nägi pois, et üks lehm metsa jäänud. Võeras ema ähwardas poissi pekssta, kui ta mitte lehma üles ei otsiks. Poiss kuulas sõna, sest muidu oleks naha täie saanud. Soostes mööda metsa lehma otsides ehtis ta ära ja wäsis nõnda, et minestusesse maha langes. Üles ärgates nägi ta wanamehe enese juures.

„Anna mulle juua!“ palus pois.

„Kui ma sind kõige öö ei oleks jootnud, oleksid sa ju surunud,“ kostis wanamees. „Tule mulle poisiks, muud tööd ma sulle ei anna kui kiwa koopa suu ette wedada, kus kaks koera sees. Kui need kutsikad wälja peasewad, on kohe wiime päew käes.“

Wanamees andis poisile wahega lähkri, kus poole sees piima, teise poole sees mõdu sarnane wedelik oli, karbi täie wõid ja ütles: „Mine otsekohe päewa lõusu poole. Mina tulen warsti järele!“

Pois läks, leidis koha ja teenis mõnda aegu wana meest auusaste. —

Kui pois ühel päewal tööl oli, tuli suur kottas, kelle tiibade all maa pimedaks läks, poisi juurde ja ütles: „Kumal pois, sina hakkad teda teenima! Kui sind ei oleks, ei saaks ta seitse nädalat magada. Wõta ta tuline hobune ja mine ära!“

Pois tegi, mis kottas käsks. Kottas hoidis hobust jenni finni, funni pois koti raha täis toppis, mis ta kaasa wõttis.

Mäe otja jõudes tuli wanamees ähki- des ja löötsutades poisile järele ja hüüdis: „Mine Jumala nimel, aga jäta mu hobune järele!“ Pois sõitis aga wanamehe palwest hoolimata edasi ja peasis õnnelikult koju. Saadud waraga alustas ta kauplemist ja sai rikkaks meheks.

Kure käskiwid.

Kord elaswad kolm wenda, kes mõisas tööl käiswad. Oma wäikese maja juures oli neil tükitene põldu, kelle peale odre küli- siwad. Neid käis tihti üks kurg söömas.

Wanem wend lähäs põldu wahtima. Kurg tuleb jälle „keswale“ kostile. Mees aga ütleb: „Kulla kurekene, ära söö, meil enestelgi wäga wähe!“

Kotamees wastab: „Eas ma söön, küll ma metsas kuuse all ära tasan.“

Mees jätab kure põllule sööma ja lähäs ära. Nõndasama sünnib teiste wendade wahi korralgi. Sügise sammub uffe ette.

Wanem wend kõmpisib metsa tasumist otsima. Kurg annab mehele raha, jahwatamise käsi-
kiwid ja kolm nuiat. Nuiad annawad walu,
kui neid käästakse.

Mees jelle üle väga rõõmus, ehitab
wendadega uue maja, ei lähä enam mõisa
teule ega tööle. Nad elawad priiskeste nagu
suured herrad.

Mõisa kubjas tuleb krepiga mõisa
ajama. Wennad ütlewad: „Nuiad wälja!“
Nuiad malgutawad krepimehe furnuks. Wa-
litsejaga tehasse just nõndasamuti.

Viimaks tuleb wana herra ise. Wennad
wõtawad herra lahkestest wasta ja annawad
temale ilusasti süüa. Üra minnes käsib
herra käsi-kiwid jahwatamiseks mõisa wiia.
Saab. Herra ei taha ometi käsi-kiwa tagasi
anda. Poisid saadawad oma musta kuke
iga päew mõisa õue laulma. See hüüab
ikka ja ikka: „Kukeleegu! käsi-kiwid kätte!“

Herra wihasstab, ütleb tuapoisile: „Tapa
ta ära, et ma ta kõige sulgedega ära söön!“

Sünnib.

Nüüd aga tuleb suurem häda: kuff
ajab pea wälja ja laulab: „Kukeleegu,

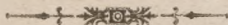
käsihiid kätte! ⁴ Herra timbus, käsib tua-
poisi luke pea otsast ära raiuda. Tuapoiss
sõge lööb mööda, annab herrale pihta.
Nüüd saavad wennad käsihiid kätte. Nad
elawad praegu alles, kui nad ära pole
surnud.

Sisaldus.

1.	Kuu tõrwajad	3
2.	Koit ja Hämarik	11
3.	Vinnutee	15
4.	Tõsi ja Vale	20
5.	Waene Hans ja rikas Tõnu	29
6.	Kawal rehepapp	52
7.	Ena ja tütar	57
8.	Kolm öde	61
9.	Kolm wenda	70
10.	Ena tütar ja mehe tütar	73
11.	Rikas ja waene wend	76
12.	Peasufese laul	81
13.	Tühi mõis	83
14.	Wiisumees	88
15.	Õksinud poisike	90
16.	Kure käsikivid	92

Mitmed jutud on trükiti-kojas kogu ni teise järje-stu se saanud kui neile toimetaja poolt antud. „Ena ja tütre“ nimelisel jutul on tähenda mata jäätud, et selle ained hra J. Kõrwi käest saadud ja 9, 10, 11 ja 15 ained koolm. J. Hurti käest. Samanelugu on „Õsi wanemate waranduses“ mitmes kohas juhtunud. Trükiti-kojas on tähendus trükitmata jäetud, et „Pärn-konn“ ja neli järgmist juttu hra J. Pärni kirjutatud ja G. K. S. aastaraamatust trükitud.

Toim.

Schnakenburgi Cesti Rahwa-Biblioteek:

- Nr. 1. Raudse näufattega mees.
Nr. 2. Raabakad ehk kuld ei anna rahu.
Nr. 3. Jisraeli mehe tütar.
Nr. 4. Mererööwliste jaar.
Nr. 5. Kaarlo Suomalaiſe Novellad ehk uudisjutud
Nr. 6. Üheksas Cesti jututooja.
Nr. 7. Joosep Haideni elulugu.
Nr. 8. Kümnes Cesti jututooja.
Nr. 9. Wallensteini surm.
Nr. 10. Hudsoni jõe ääres.
Nr. 11. Rändaja Kaljumägestikus.
Nr. 12. Guajana metsades.
Nr. 13. Maarja ja Gewa.
Nr. 14. Vahutine aken.
Nr. 15. Esiwanemate warandus.
Nr. 16. Karin.
Nr. 17. Kaljajutud.
Nr. 18. Tähtsad mehed. Esiwane anne.
Nr. 19. Masepa.
Nr. 20. Tähtsad mehed. Teine anne.
Nr. 21. Endise põlwe pärandus.
Nr. 22. Tähtsad mehed. Kolmas anne.
Nr. 23. Dr. Fählmanni kirjad.
Nr. 24. D. W. Masingi kirjad.

Iga raamat maksab 20 kop.